

MAGYAR IPARMŰVÉS ZET

2018/2

HUNGARIAN APPLIED ARTS

Főszerkesztő:
SIMONFFY SZILVIA művészettörténész

Szerkesztőbizottság:
DÁVID KATALIN művészettörténész
DVORSZKY HEDVIG művészettörténész
ERNYEY GYULA

designer, szaktörténész
FEKETE GYÖRGY
belsőépítész, iparművész
FELEDY BALÁZS művészetkritikus
MASCHER RÓBERT designer
MEZEI GÁBOR belsőépítész
RITOÓK PÁL művészettörténész
SCHERER JÓZSEF designer
SCHRAMMEL IMRE
keramikus és porcelántervező

Olvasószerkesztő:
ANTAL MARIANN

Szerkesztők:
SZABÓ EMMA ZSÓFIA
művészettörténész
VERESS KINGA
művészettörténész

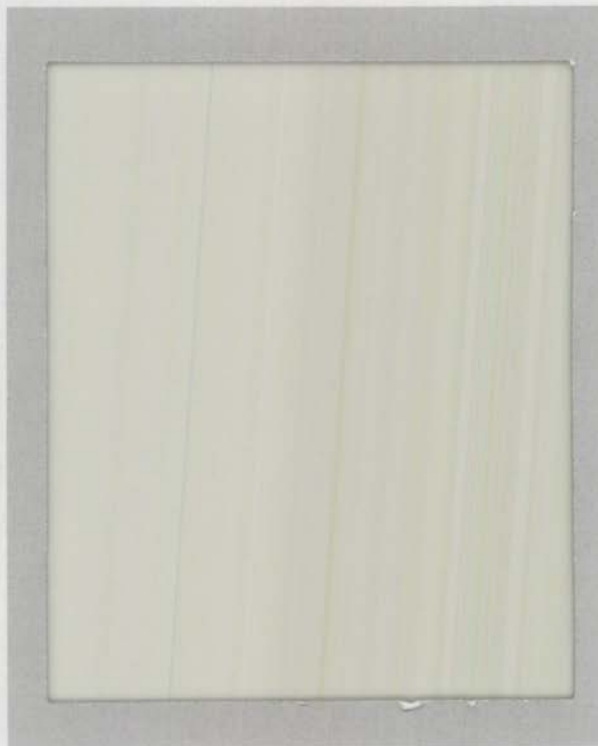
Hírszerkesztő:
NAGY FRANCISKA
Fordító: MENTE ÉVA

Felelős kiadó:
Nemzeti Művészeti és Kulturális
Kapcsolatok Alapítványa,
FERENCZ ISTVÁN

Gazdasági vezető:
ANDA JUDIT
Telefon: 06-20/299-0767

Lapalapítók:
FEKETE GYÖRGY
N. DVORSZKY HEDVIG
SCHRAMMEL IMRE

**Évente nyolcszor megjelenő folyóirat
Új folyam 25. – 2018/2 (április)**

**E számunk megjelenését
a Nemzeti Kulturális Alap
Iparművészet Kollégiuma,
a Magyar Művészeti Akadémia és
a „Budapest Bank Budapestért”
Alapítvány támogatja.**

ISSN 1217-839X

Szerkesztőség:
1034 Budapest, Kecse utca 25.

Adminisztrátor:
Balogh Enikő

Fogadóóra:
kedden 10-től 12 óráig

E-mail-cím:
magyariparmuveszet@gmail.com

Honlap:
www.magyar-iparmuveszet.hu

E szám lapzártája:
2018. március 12.

Tervezés:
Tandem Grafikai Stúdió
(tandemgrafika.hu)

Nyomás:
Stoffel és Társai

A folyóiratban közölt
szövegek és fotók
szerzői jogvédelem alatt állnak.
Utánnymásuk, fénymásolóval
való sokszorosításuk
csak a kiadó előzetes hozzá-
járulásával engedélyezett.

A lap előfizethető
a Nemzeti Művészeti és
Kulturális Kapcsolatok Alapítványa
10402166-21629389-00000000
számlaszámán vagy
a szerkesztőségtől kért
postautalványon.

Egy példány ára 1000 forint.

Előfizetési díja egy évre 7500 forint.

MAGYAR IPARMŰVÉS ZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS

**Borsóka Hímzőkör (Zeleiné Pap Bernadett vezetésével):
Mezőkövesdi hímzés / Borsóka Embroidery Circle led
by Bernadett Zelei Pap: Embroidery of Mezőkövesd**

KIÁLLÍTÁSOK – MŰHELYEK

- Kéz – Mű – Remek
Népművészeti Nemzeti Szalon
a Múcsarnokban
(*Beszprémy Katalin*)..... 2
- Miként lesz a könyv személyes?
Művészkönyv-kiállítás az
MKISZ Galériájában
(*Horváth Hilda*) 7
- Folyamatos lobogás
Szávost Katalin keramikus-
művész legújabb művei
(*Szeifert Judit*) 11
- Véletlenek egymás között
A FISE legújabb tagjainak
bemutató kiállítása
(*Fazekas Ildikó*) 16
- ## ÉRTÉKÖRZÉS
- „Az Aranykor eleven Háza”
Keleti hatások Makovecz Imre
(1935–2011) építészetében
(*Csernyus Lőrinc*) 19
- Kalligráfia és porcelánhajó
Keleti ihletettség a kortárs
magyar művészeti térben
(*F. Orosz Sára*)..... 25

Fotó: Dusa Gábor

KÖNYVEK

- Hiányzó részletek
Kótai József: Mesélő gyűjtemény
– Gondolatok a fémművességről
33(*Kelényi Béla*)
A designoktatás és a csúcstechnika
együttműködésének iskolapéldája
SPEED – 15 év járműtervezés
a Daimler AG támogatásával
a Moholy-Nagy Művészeti
Egyetem és a Mercedes-Benz
Design együttműködésében
41(*Mascher Róbert*)

MŰVÉS ZET ÉS PEDAGÓGIA

- Bináris rendszerek alkalmazása
a kortárs textiltervezésben
Két diplomaprojekt a Budapesti
Metropolitan Egyetem mester-
48képzésén (*Baráth Hajnal*)
Az ötlet születésétől a művészi
megvalósításig. Tervezőgrafikai
képzés a Budapesti Metropolitan
Egyetem Vizuális Kommunikáció
54Intézetében (*Maczó Péter*)

- 59**HÍREK**

2018/2

Kéz – Mű – Remek

Népművészeti Nemzeti Szalon a Műcsarnokban

► A Műcsarnokban megrendezett Nemzeti Szalonok sorában 2018-ban azon népi kézművesmesterek és népművészek mutatkoznak be, akik alkotómunkájukban a népművészeti hagyományt tekintik ihlető forrásnak.

A rendezők célja megmutatni azt, hogy a hagyo-

mány, amire úgy tekintünk, mint tárgyi, táncos és zenei anyanyelvünkre, miként tud jelen lenni napjainkban, a 21. századi ember életében.

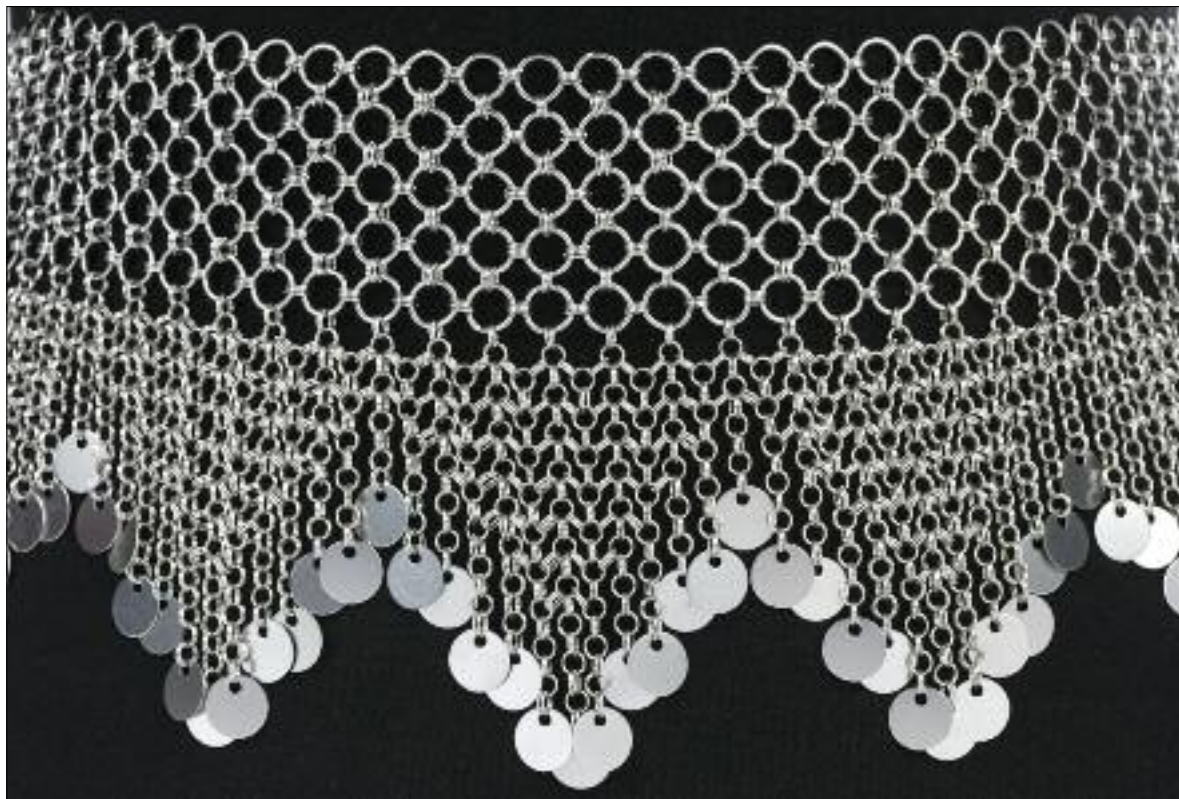
Az 1970-es évek úgynevezett nomád nemzedéke, táncázás generációja új, friss szemléletet hozott a népművészetről addig alkotott képbe.

Fotó: Dusa Gábor

Nagy Beáta:
Bórtáska /
Beáta Nagy:
Leather handbag

**Kovács Anna:
Ékszer (részlet) /
Anna Kovács:
Jewel (detail)**

**Bujtor Tibor:
Kutyagerinc /
Tibor Bujtor:
Kettle coaster**

Fotó: Dusa Gábor

Fotó: Dusa Gábor

A néptánc a színpadról visszakerült az emberek közé, a kézművestárgyak pedig életre keltek azáltal, hogy a funkció és a forma került előtérbe – a népi kultúra újra élhetővé, megélhetővé vált. Közösségi formákban léteznek tovább, nem a tradicionális értelemben kistáji-települési közösség kultúrájaként, hanem azoknak az embereknek közösségében, akik számára ez a kultúra inspirációt jelentő, életető forrás. Erre utal Sebő Ferenc híressé vált mondása, miszerint a hagyomány nem rab, hogy őrizzük, nem beteg, hogy ápoljuk, a hagyományt megélni kell.

Ebben a szellemileg nagyon inspiráló időszakban egymásra talált a zene, a tánc, a kézművesség, az építéset, a társművészetek, valamint az akkor bontakozó „öko”-gondolat. Az azóta eltelt ötven év bebizonyította, hogy ez a mozgalom nem tisztavirág-életű divat, nem egy lázadó, fiatal generáció szubkultúrája

volt, hanem sokkal több annál: a hagyományörzésnek ez a modellje a szellemi világörökség része lett, s kisugárzó, magával ragadó, közösségeket kovácsoló hatása következtében számtalan országban indult el a táncházmozgalom magyar mintára. Norvégiában a magyar modell nyomán népművészeti egyetemet is alapítottak. Számtalan kihalásra ítélt mesterség, értékes mesterségbeli tudás marad fenn a mai kézműves-

mesterek keze által, akik ezt az örökséget korunkban is használható, szerethető tárgyak képében őrzik és tárják a kiállítás látogatói elé.

A Szalon tizenkét termében a tárlat kurátorai áttekintést adnak a táncházmozgalom kezdeteiről, teremről teremre haladva prezentálják, hogy a hagyományos paraszti kultúrából merítő kortárs népi kézművesség miképpen teheti szebbé, gazdagabbá mai éle-

Fotó: Dusa Gábor

**Hegyaljai Tünde:
Nemezpárnák és
gyalogszék nemezelt
ülőlappal /
Tünde Hegyaljai:
Felt cushions
and foot stool
with felt seat cover**

Gyenes Tamás:
Ácsolt láda /
Tamás Gyenes:
Chest

Fotó: Dusa Gábor

tünket, megmutatva népművészetünk gazdagságát, sokszínűségét. A közönség megismerheti emblematicus tájegységeink korábbi és ma is élő népművészeti

kultúráját, példákat láthat arra, hogy lakókörnyezetünkben, településeinkben, otthonainkban, öltözetünkben, valamint szakrális tereinkben miként adha-

tunk helyet a kortárs népművészetnek, megtudhatja, hogy a népművészeti kézműveshagyomány gazdag tárházából miként merítenek alkotóink e területen belül is, és azt is, hogy milyen iskolákban lehet ezt a tudást elsajátítani.

A „kéz intelligenciája”-gondolat vezérfonalként húzódik végig a tárlaton. A mai „egyszer használatos” termékek világában, bármerre megyünk, ugyanazokkal a termékekkel találkozunk. Talán emiatt értékelődött fel a lokális kultúra, melynek megbecsülése mostanra szintén világtrenddé vált. Reméljük, ez talán újra növeli a mives kézművestermékek iránti igényt, keresletet, aminek nagyon gazdag és élő hazai kézműveskultúránkkal, kiváló kézművesmestereink által megőrzött szakmai tudással magas színvonalon tudunk megfelelni.

A kéz általi intelligencia fontos azért is, mert számtalan olyan ember kerül kapcsolatba a népi kézművességgel tanfolyamainkon, akik jó életszínvonalat biztosító pályájuk mellett, sőt akár azt felváltva a szellemi és lelki kiegészítést ellensúlyozandó tanulnak mesterségeket.

A tárlaton azok a kortárs kézművesek mutatkoznak be alkotásaikkal, akik az elmúlt öt-tíz évben a legfontosabb szakmai pályázatokon a legkiválóbb eredményeket érték el mives remekekkel. A hét regionális

Fotó: Dusa Gábor

Fotó: Dusa Gábor

helyszínen történő gyűjtést és válogatást követően több száz alkotó körülbelül ezer műve lesz látható.

A Szalon ideje alatt mód nyílik arra is, hogy a látogató maga is kipróbálja és megtapasztalja a kézművésesség számtalan fortélyát, megszólaltasson különleges hangszereket, beálljon egy-egy jeles naphoz (Szent György napja – pásztorok ünnepe, Pünkösöd, Szent Iván napja és Kisasszony napja) kötődő egész napos program (április 22., május 21., június 23., augusztus 11.) keretében táncolni, énekelni.

A Szalonhoz az eddigi gyakorlatnak megfelelően katalógus is kapcsolódik, amelyben a kiállítás koncepciója szerint termenként megtalálhatók a kiállított alkotások fotói és az alkotók biográfiája.

BESZPRÉMY KATALIN

vezető kurátor, a Hagyományok Háza Népművészeti Módszertani Műhelyének vezetője

(Kéz – Mű – Remek. Népművészet. Nemzeti Szalon 2018. Múcsarnok, Budapest, 2018. április 21. – augusztus 20. Szakmai és művészeti koncepcióért felelős kurátor: Fülemile Ágnes PhD, tudományos főmunkatárs, Néprajztudományi Intézet, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Magyar Tudományos Akadémia. Kurátorok: Pál Miklós-né, a Népművészeti Egyesületek Szövetségének elnöke; Szabó Zoltán főmuzeológus, a Hagyományok Háza tagintézményeként működő Magyar Népi Iparművészeti Múzeum vezetője; Szerényi Béla népzeneész, az Óbudai Népzenei Iskola igazgatója. Látványterv, installáció: prof. dr. habil. Jakab Csaba DLA, egyetemi tanár, építőművész, építész, belsőépítész, bútortervező, szakíró.)

**Nagy Gyöngyi:
Ékszer /
Gyöngyi Nagy:
Jewel**

←
**Klenczer Erzsébet:
Sodringoltsuhé falvédő
(részlet) /
Erzsébet Klenczer:
Wall-hanging made
of husk (detail)**

Miként lesz a könyv személyes?

Művészkönyv-kiállítás az MKISZ Galériájában

**Kiss Ilona:
A Duna partján,
Radnóti Miklós verse /
Ilona Kiss: On the
Banks of the Danube.
Poem by
Miklós Radnóti**

► *Az én könyvem* – hirdette a kiállítás címe, és magában foglalta a lényegét, a művészkönyv egyik fő vonását, ahogy a könyv sajátossá, különössé válik. Oly sokan próbálták már megfogalmazni e sokszínű, sokarcú műfaj lényegét, meghatározni besorolhatatlanságát, körülhatárolni mondandóját, egyáltalán közelíteni hozzá. Talán egzakt módon eddig még senkinek sem sikerült igazán, holott ha ránézünk egy ilyen objektre, rögtön tudjuk, hogy művészkönyvvel van dolgunk. Sokféle ágazó műfajról van szó. Maga a kiállítás is ezt sugallta sokszínűségével, s azzal, hogy tu-

lajdonképpen más-más területről érkező művészek, textilművészek, könyvtervezők, tervezőgrafikusok közös nyelve lett, közös kifejezőeszközzé vált maga a könyv.

A könyvnek klasszikus formája van. Tipográfiai és kötetzeti szabályok kötik, nagy mennyiségben sokszorosítják, nyomdai produktum. Lapozható, kézbe vehető, illata van. Ám a Gutenberg-galaxis tárgyiasult formája sokféle lehet. Amint láthattuk a tárlaton, egy-egy sokszorosított nyomdai termék az egyedi, műves könyvkötéssel válik igazán személyessé. Innen indult a kiállítás: a klasszikus könyvművészetből, a műves, egyedi könyvkötések világából.

Azonban ennél tovább lép, aki művészkönyvet alkot. Előfordul, hogy alkotómunkája során megmarad a teljes, nyomtatott példány, maga a könyvttest, s a művész gyermeki játékosággal és fantáziával színessé, festőivé varázsolja a fekete-fehér világot.

A kiállításon több Biblia szerepelt; a zsidó és keresztény hitvilág origója, nemzedékek hosszú sora kötődik hozzá. Virágvasárnapi festmény teszi színessé a családi bibliát, amelynek hagyományos és vaskos formája szótlanul is arra figyelmeztet, hogy tartalma örök érvényű ma is.

A művész kiindulhat régmúlt korok megmaradt könyveiből, azonban minden elemüket már nem tartva meg – középre, a kötéstáblák közé, belopózik a mai tartalom: műves a kötés vagy régi kort idéz, de kiderül, hogy belül megsemmisült már maga a test, s új elemek bukkannak elő a könyv rejtett zugaiból. Lehet, hogy egykori alkímisták titkaira figyelmeztet, lehet, hogy az emlékezet által kitörölt múltat idézi, a történelem csonkította tárgyi világot, a harcok, küzdelmek során rongyokban, töredékekben maradt egykori világot. Szótlan tanú, és mégis beszél a lapjaitól megfosztott könyv. Tanúja éveknek, korszakoknak.

Belül olykor megkövül a könyv, vagy éppen örökre nyithatatlan marad – hozzáférhetetlen lesz. Nem vall már nekünk semmiről, bár valaha, valakiknek beszélt

Fotó: Rélaszy Bálint

– már örökre néma marad. És mégis, akár a kibelezett könyv, ez is közöl, szavak nélkül is képes rá. Benne van a fájdalom, a megérthetetlen és sajnos nem eléggé kibeszélt múlt, eleink panasza és gyötrelmei.

←
Bornemisza Rozi:
Luther-oltár /
Rozi Bornemisza:
Luther Altar

A művészkönyvek olykor sejtelmesen idézik a múltat, akár egy-egy régi papírdarab, akár egy-egy régi fotó, akár hímzések, akár applikációk vagy papírkivágások révén. Ám a régvolt megidézése szinte sohasem nosztalgikus, hanem a jelen eszköze arra, hogy általa jobban megértsük a múltat.

Igen sokszor a művész maga alkotja meg a teljes könyvet, kiválasztja a tartalmat, kiválogatja kedves verseit – s éppen egyéni irodalmi ízlése, valamint a verseket, szövegeket kísérő illusztrációk, képek teszik teljesen egyedivé az összeállítást. Mindez egyedi, de nem önző; egyéni, de nem különködő. Lírai, őszinte vallomás, olykor mélységekbe hatoló önmarcangólassal.

Minden alkotóművészeti ágra, de talán a művészkönyvek műfajára hatványozottabban igaz, hogy végtelen az alkotó szabadsága: találkozik egymással múlt és jelen, s találkozik egymással mindenféle anyag és technika. A művészkönyv minderre lehetőséget nyújt: fémek, textilek, gyöngyök, papír; festés, nyomtatás, applikáció, kivágatok, hímzések.

Mindez, a szerteágazó tartalom és a sajátos, sokféle

Richter Sára:
„Ismeretlen” sorozat /
Sára Richter:
‘Unknown’ Series

kifejezőmód reakció a felgyorsult világ kihívásaira. Hogy is lehet a rengeteg információt, az ingergazdagságot gyorsan feldolgozni? Kollázsok végtelen sora filmszerűen rögzíti a felgyorsult, pörgő élet felfogható, felsorakoztatható, megragadható eseményeit. Máskor egyéni, töredékszerű rajzok, gépelt sorok ad-

nak válaszokat a korra, egyúttal dokumentálva is azt – hiszen hogy is tudnánk mindig mindenre érdemben reagálni, hogy is tudnánk mindig mindent pontosan megérteni!

A régi katolikus imakönyv, a breviárium korunkra vonatkoztatott példánya befogadja, lelepi is tán a

Vasvári László Sándor:
Előrendező /
László Sándor Vasvári:
Pre-ordering

Fotó: Rékasy Bálint

tunk, mi felé megy a világ? Vajon a mesterséges intelligencia vagy az emberi szürkeállomány győz majd?

A régi forma még elrejtí az új világot – ugyanakkor a régiből nő ki az új.

Már a könyv sem az, ami egykor volt. Már a könyv sem az, ami egykor volt?

És amit szavakkal nem tudunk elmondani, amihez kevés a szó, ahhoz más forma kell, igénybe véve az összes eszközt, amit eddig felleltünk, és megtalálni azokat, amiket a művészi kreatív erő, a belső inspiráció még felszínre hozhat.

Ezernyi megközelítés és ezerszínű, gazdag világ előttünk. Mint cseppben a tenger – a kiállítás ebből adott ízelítőt.

HORVÁTH HILDA
művészettörténész

Szirányi István:
Kínai és japán versek,
Kosztolányi Dezső
műfordításkötete /
István Szirányi: Chinese
and Japanese Poems
in Dezső Kosztolányi's
translation

mai világ eszközeit: benne összeér egymással múlt és jelen, sőt, a jövő. Laptop és internetoldalak a breviáriumban tanácsalanságot is sugallnak: merre tar-

(Az én könyvem. MKISZ [Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége] Andrássy úti Galériája, Budapest, 2018. január 26. – február 12.)

Harsay Ilona:
Kőkönyv-sorozat /
Ilona Harsay:
Stone Book Series

Folyamatos lobogás

Szávoszt Katalin keramikumművész legújabb művei

Szávoszt Katalin
Kapuk és zászlók című
kiállítása (részlet) /
Gates and Flags.
Katalin Szávoszt's
exhibition
(exhibition view)
Vigadó Galéria,
Budapest, 2017

► A forma meghatározza a teret, amelyben létezik. A körbejárható plasztikák átalakítják az őket befogadó környezetet. Ezáltal aki plasztikát, szobrot alkot, az egyben teret is teremt. Szávoszt Katalin sem pusztán formában, hanem elsősorban térrendekben gondolkodik. Az alkotó – a plasztika és a néző relációi szerint változó, mégis a szobor által meghatározott – téri viszonylatokat alakít műveivel. Kerámiaplasztikai tehát a szobrászat alapkérdéseit érintik. Hiszen a szobrászat elsődlegesen a térrel áll összefüggésben: kitölti, viszonyul hozzá, és hatással van érzékelésére, valamint alapvetően megváltoztatja azt. Maga az alkotói folyamat is a teremtést imitálja: az anyag a művész keze által átalakul, és spirituális tartalmakkal telítődik.

Szávoszt Katalin legújabb plasztikáinak főszereplői

a *kapuk* és a *zászlók*, amelyek több ponton is szoros összefüggésben állnak a művészettel. Annak nemcsak tárgyai, hanem alanyai és szimbolikus jelentést hordozó, autentikus kifejezőeszközei is.

A *kapu* nagyobb méretű bejáratot (és természetesen egyben kijáratot) jelölő szó. A kint és bent közötti nyílás, amin keresztül átjuthatunk, átkelhetünk két térrész, két közeg, vagy akár két állapot között. Elválaszt és összeköt egyben.

Általánosabb értelemben a műalkotások is ilyen kapuk, amelyeken keresztül mindennapjainkból a művészet végtelen univerzumába léphetünk. Szávoszt Katalin kapui a *Csillagkapu*, a *Felhőkapu* címekkel is utalnak az égi szférával való kapcsolatra. Rajtuk átélve, átkelve felfelé juthatunk, összeköttetést jelen-

Fotó: Berényi Zsuzsa

Szávost Katalin:
Város (részlet) /
Katalin Szávost:
Town (detail)
 2012–2013, épített,
 festett kerámia

tenek a transzcendencia irányába. A transzcendencia, ami egy másik valóságot, illetve egy „természfölötti” létezőt jelöl, a latin *transcendo* – *átlép* igéből származik. Ez a kapcsolat arra utal, amire a művészet is ösztönöz valamennyi alkotásával (így Szávost Katalin jelenlegi műveivel is) – azaz, hogy megismeréséhez az embernek *át kell lépnie* köznapi értelemben vett határait.

Szávost Katalin kerámiaházait ugyan a New York-i felhőkarcolók monumentalitása ihlette, mégis barátságosan, emberléptékűen otthonosak. Akárcsak a kapuk, a házak is épített kerámiák, azaz úgy készülnek, mint az eredeti architektúrális megfelelőik. Belül üreges téglákból épülnek fel, komoly építészeti rendszer tartja össze őket. Szerkezetükön perforáció fut végig. A már említett szobrászi hozzáállás mellett építészeti gondolkodásmód is jellemzi Szávost Katalint, amely ezekben a munkákban érhető tetten.

A házaknak az összekötő szerepük is fontos a kapuk és zászlók között. Hiszen a kapuk mögött házak rejtőznek, vagy a nagyobb házakba kapukon keresztül lehet bejutni. A házak falán vagy oromzatán pedig zászlók lobognak.

A *zászló* egy meghatározott színezésű, illetve mintájú vászondarab, eredetileg katonai rendeltetésre szolgált. Ebből vált az együvé tartozás, a bajtársiasság, a közösségi szellem szimbólumává, a közös cél, küldetés érdekében való összefogás jelképévé. Ennél egyértelműbben és szebben nem lehetne Szávost Katalin legújabban készült zászlósorozatának jelentését sem leírni. A lobogás kimerevített pillanatait formázó szilárd kerámiák felületén finom festményeken mutatja be nekünk azt az inspiratív művészeti közösséget, amellyel együvé tartozik, amellyel közösséget vállal. Művészeti idézetek, minták és ornamentumok lobognak a kerámia-

**Szávost Katalin:
Házak /
Katalin Szávost:
Houses**

2012–2013, épített,
festett kerámia,
magasság:
58 cm, 57 cm

zászlók mindkét oldalán. A két oldal között van némi eltérés, de egy-egy zászló mindkét oldalával azonos szellemiséget idéz meg, közvetít. Szávost Katalin csapatának tagjai többek között Paul Klee, Joan Miró, Vaszilij Kandinszkij, Keith Haring. De megjelennek olyan általánosabb érvényű vizuális jelek, mint a kalotaszegi, a keresztzemes vagy a szűrhímzés motívumai, illetve más darabokon a japán festészet virágos ornamensei borítják el a felületet.

Az említett festők, művészeti elődök éppúgy részei

Szávost Katalin mindennapi életének, mint a saját családtagjai. Vagy talán, bizonyos szempontból, még kicsit szorosabb is ez a kötelék. Zászlóin való megidézésük kiemeli őket a hétköznapokból, mintegy a

**Szávost Katalin: Zászló – En recuerdo de Joan Miró /
Katalin Szávost: Flag – En recuerdo de Joan Miró**
2017, festett kerámialap, 70x28x25 cm

maga számára – és kiállításukkal számunkra is – ünnepi alkalmat teremtve. Ezek a festett kerámiazászlók meditatív közegben születnek, mint ahogy befogadásukhoz is elmélyült szemlélődés szükséges. Emelkedett köznapiság ez, vagy hétköznapi ünnep. Együtt lehetnek mind, az ihlető forrást adó művészek és motívumok, a festővé átlényegülő keramikus-szobrász Szávoszt Katalin, és velük lehetünk mi, nézők is.

A zászlók készítésének kulcsszava a *folyamatosság*, hiszen folyamatosan készülnek és még fognak a jövőben is, mindez szimbolikusan jelzi a műegyüttes tartalmi jelentését is, a művészet folytonosságát, örökké tartó, de legalábbis az emberi élet határain túlmutató létezését és hatását.

Határátlépések ezek a művek. Legalapvetőbben a mindennapokból a művészet világába léphetünk át általuk. Ezen túl a *múlt* és a *jelen* közötti határokat éppúgy eltörlik, mint a képző- és iparművészet napjainkra már jócskán megkopott és túlhaladott elválasztó vonalát, illetve ezen belül ledöntik az egyes művé-

szeti ágak – kerámia, grafika, festészet, szobrászat – között felhúzott (valós vagy képzelt) falakat is.

A *törékeny* és mégis *szilárd*, lobogás közben kimeredett zászlók szürkésfehér agyagablákból készülnek, és felületük kiégetés után is nyers, natúr marad. A hajlékony, könnyed mozdulatokkal megfestett motívumok égetés előtt kerülnek a zászlók felületére. Szávoszt Katalin porcelánfestői múltja során szerzett mesterségbeli tudását és tapasztalatait kamatoztatva lendületes ecsetvonásokkal festi a festőelődöket megidéző, illetve a már említett egyéb mintázatokat a nyers agyagra. Ezáltal meg- és átéli azt a titkot, amit Klee, Miró, Kandinszkij is őrzött és újra és újra fel is tárt művészetével. Ezt a titkot ragadja meg, őrzi tovább Szávoszt Katalin kerámiaszobrain, és közvetíti felénk. Továbbadja a titkot, a művészet folytonosságának és örökkévaló létének szent titkát.

Ugyanakkor mint plasztikák ezek a zászlók elsősorban téri viszonyokat modelleznek. Alkotójuk térrendezési elgondolása szerint a spirális elhelyezés fejezi

Szávoszt Katalin:
Zászló – In memoriam
Keith Haring /
Katalin Szávoszt:
Flag – In memoriam
Keith Haring
2017, festett
kerámialap,
70x28x25 cm

Fotó: Berényi Zsuzsa

Szávoszt Katalin:
Zászlók installáció
(részlet) /
Katalin Szávoszt:
Flags. Installation
(detail)
2016–2017,
festett kerámialap

ki legjobban a műegyüttes gondolatiságát, ez adja meg autentikus és feszes téri kompozícióját. Szávoszt Katalin valamennyi kerámiaszobra, a házak, a kapuk és a zászlók is helyi értéket jelölnek, helyzetbe hoznak, teret teremtenek. Kijelölik azt a helyet, amit emberi létünk számunkra is determinál. A helyet, ég és föld között.

SZEIFERT JUDIT
művészettörténész

(Szávoszt Katalin Kapuk és zászlók című kiállítása 2017. október 27-től november 26-ig volt látható Budapesten a Vigadó Galériában.)

**Szávoszt Katalin: Zászló (részlet) /
Katalin Szávoszt: Flag (detail)**

2017, festett kerámialap, a teljes méret: 70x28x25 cm

Véletlenek egymás között

A FISE legújabb tagjainak bemutatkozó kiállítása

► Habár a január nem tűnik kiemelten izgalmas időszaknak kiállítások szempontjából, a Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület (FISE) már tizedik alkalommal indítja az évet a legfrissebb tagok csoportos bemutatkozásával.

Ez a sok tekintetben előre nem tervezhető helyzet mostanra kifejezetten izgalmas és mindig kihívásokat rejtő, meglepő egymás mellé kerülésekkel gazdagított szemlévé alakult, amit a résztvevők mellett a szervezők és az érdeklődők is évről évre kíváncsian várnak.

A nyár közepén zajló tagfelvétellel minden évben vegyesen érkeznek jelentkezők a különböző szakterületekről és képzési helyekről, és akár más-más tervezői életszakaszokból is, így valóban szokatlan összetételű csoportok alkotásai kerülnek azonos helyzetbe, egy kiállítóterbe.

Bár valamennyi új tag megkapja a bemutatkozás lehetőségét, bizonyos körülmények, külföldi tartózkodás, esetleg további tanulmányok miatt nem minden friss tag tud megjelenni az évindító és egyesületi bemutatkozó alkalmon.

2018-ban a huszonkilenc felvetéssel végül huszonhárom tervező munkáját láthattuk a Fresh FIShEs sorozat legutóbbi tárlatán.

Ebben az évben az arányok erősen kedveztek a hölgyeknek – a kiállítók között mindösszesen öt fiatalember szerepelt, valamint az ötvös és ékszertervezői vonalnak: közülük kilencen mutatkoztak be a FISE Galériában. Ez a számbeli adottság ékszer-hangsúlyossá tette ugyan a kiállítást, de semmiképpen sem egyhangúvá. Tengely Nóra szakaszonként, kézi forrasztással merevített láncai, Bajcsi-Nagy Balázs különleges, többféle fémek egybedolgozó mokumeganechnikával készített gyűrűje, Varga Gergő réz és plexi társítású ékszerei éppúgy saját karakterrel bírtak, mint Brada Hedvig Bauhaus-kollekciója vagy Horányi Kinga színes alkotásai. Nem pusztán változatosságot jelentett, hanem a hagyományos ékszer képzetét is tági-

Fotó: FISE

totta Fazekas Veronika Borbála lamellás kollekciója, Bíró Zsófia családi összetartozást kifejező tárgygyűjtése, vagy Neuzer Zsófia természeti környezetünk pusztulására reflektáló, virtuális világgal kibővített ékszere.

Varga Anita optikai illúzióan alapuló, minimalista megjelenésű, kézi szövessel készült lapfüggöny-kollekciója mellett Papp Zsófia *Báránybőrbe bújt farkas* című kabátkái képviselték a textil területét, mindkét munka sajátágosan egyensúlyoz a tradíció és az innováció mezsgyéjén. Elek Ágnes kerékpárbelsőkből építkező rugalmas struktúrája a kiállításra készült munkájában tároló funkcióval társult. Szőnyegi Zsófia kompozíciója a textil fogalmát a minta irányából közelítette meg, a keretre feszített vászon hordozófelületként értelmeződött egy kísérleti mintaminimalizálási sorozatban.

Különleges tárgyegyüttesként szerepeltek Dévai Zoltán üveggömböcskéi, amelyek egy láthatatlan és alapvetően félelmetes jelenséget, a radioaktív sugárzást tették vizuálisan érzékelhetővé ezüstalapú fotótechnikával három dimenzióban. Egy egészen más típusú behatást, a zajt és annak életünkre gyakorolt hatását jelenítette meg Karaba Gábor István sorozata, mellyel a zajt médiumként kezelve alkotott fiktív terket.

Hegedűs Klára Zsófia *Pumpkin* elnevezésű dupla falú bögereit a figyelmes látogatók már láthatták a FISE alapításának 35. évfordulóját ünneplő kiállításon, Réthey-Prikkel Tamás *Artspace*-sorozatának fotóival pedig Műpa-kiadványokban lehetett találkozni. Tóth

Fresh FIShEs 10. kiállítás (részlet), Varga Gergő gyűrűi / Fresh FIShEs 10 (exhibition view). Rings by Gergő Varga
FISE Galéria, Budapest, 2018

→
Fresh FIShEs 10. kiállítás (részlet), az előtérben Fabricius-Nagy Emese IORA moduláris rendszere, a háttérben jobbra Varga Anita Optikai hullámzás elnevezésű lapfüggöny-kollekciója / Fresh FIShEs 10 (exhibition view). In the foreground: 'IORA' modular system by Emese Fabricius-Nagy. In the background, right: 'Optic Waving' vertical blind collection by Anita Varga
FISE Galéria, Budapest, 2018

Barbara *Origami* és *Safari* elnevezésű egyedi tapétái sem ismeretlenek az érdeklődők előtt, hiszen ezek akár meg is rendelhetőek, hogy a galéria után az otthoni falra kerülhessenek.

A kiállítás talán legismertebb alkotása Fabricius-Nagy Emese Moholy-Nagy László Formatervezési

Ösztöndíj keretében kifejlesztett és 2017-ben Magyar Formatervezési Díjjal elismert *IORA* moduláris rendszere, és az abból kialakított, személyre szabható táskakollekciója.

A csoportos tárlat ikonikus darabja Balázs Marianna ékszere, amely egyrészt az aranyat mint értékhordo-

Fotó: FISE

Fresh FIShEs 10. kiállítás (részlet), Dévai Zoltán Kvantumkép című üvegtárgyai / Fresh FIShEs 10 (exhibition view). Quantum Image. Glass objects by Zoltán Dévai
FISE Galéria, Budapest, 2018

zót a maga valódiságában mutatja meg, vékonyka láncra fűzve egy kis tömbnyi fém; másrészt a keretbe foglalt, falra helyezett tárgy az érték, az esztétikum és a megdolgozottság kapcsolatára is ráirányítja a figyelmet, ezen keresztül emelve ki az alkotó közreműködésének elengedhetetlenségét, a tervezői és kivitelezői munkafolyamatok valóságalkító és értékteremtő hatását.

A tizedik Fresh FIShEs kiállítás 2018-ban is komoly feladat elé állította a kiállítókat és a szervezőket, végeredményként azonban remek elrendezésű, jó ritmusú és kifejezetten inspiráló kiállítás született, ami megoldásaival példa lehet a következőkre nézve is.

FAZEKAS ILDIKÓ

design- és művészetmenedzser, a FISE vezetőségi tagja

(Fresh FIShEs 10. FISE Galéria, Budapest, 2018. január 9–26.)

Fotós: FISE

Fotós: FISE

Fresh FIShEs 10. kiállítás (részlet), Biró Zsófia Személyes tradíciók című narratív design diplomaprojektje / Fresh FIShEs 10 (exhibition view). Personal Traditions. Narrative design diploma project by Zsófia Biró
FISE Galéria, Budapest, 2018

„Az Aranykor eleven Háza”

Keleti hatások Makovecz Imre (1935–2011) építészetében

„Kezdetől azt az egy épületet szerettem volna megépíteni, amely az emberiség kezdete előtt már állt a világban, a kezdetek világában, mint sugárzó, valóságos kép, az igazi otthon, az Aranykor eleven Háza.

Néha, egy-egy helyen talán megvalósult belőle valami, de tapasztaltom kellett, hogy az én életem valósága sajnos rész szerint való, s míg az ősi kép egyre erősebben izzik a szememben, egyre távolabb kerülök a középponttól, egyre inkább ember leszek, magamra hagyatva a sötétség erővel. Ezt az állapotot csak a növények, barátok szeretete világítja meg annyira, hogy Isten csöndje elviselhető legyen. Az eleven ház megfogalmazásáért volt minden: a mozgásformák figyelése, a minimális környezet keresése, a népművészeti minták szerkezetelemzése; minden, amivel foglalkoztam: az építés ősi szavai, a tér-idő folyamatosság, a dráma az építésben és az asszonyok fűgátása az életről.”

(Makovecz Imre)

► Akik ismerik Makovecz Imre életművét, de legalábbis a fontosabb épületeit, terveit, azoknak lehet, hogy nem sok új információval tudok szolgálni.

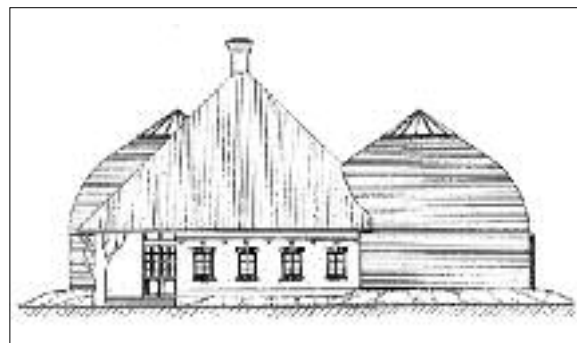
Keleti hatások alatt Makovecz Imrével kapcsolatban a keleti építészetre, a keleti népművészetre gondolunk? Milyen formai elemek fedezhetők fel a terveiben, a megépült házaiban? Már most két dolgot leszögezhetünk. A „keletinek” nevezett hatások a magyar népművészetben keresztül jelennek meg Makovecz építészetében. A teljesen unikális és nagyon erős makoveczi építészeti formanyelv minden esetben felülkerekedik a direkt utalásokon és ábrázolásokon.

Makovecz Imre, ha a Keletről beszélt, rögtön megemlítette a Nyugatot is. Így jutott el a közephez. A közép-európai jelenlétről, a két eltérő kultúra idő- és térbeli átfedéséről beszélt. A mindenhol jelen lévő kettősséggel foglalkozva jutott el a közép makoveczi fogalmához. A kettősség, mely mindenhol jelen van – Kelet és Nyugat, fény és árnyék, pogány és keresztény, jó és rossz, férfi és nő, népi és magasművészet –,

a középben nyer értelmet. A közép Makovecz számára Közép-Európát, a Kárpát-medencét jelentette. A népművészeti jelek kutatásai, a népi építészet archetípusainak antropomorf megfelelői is ezt az állandó kettősséget hangsúlyozták számára. A népművészetben fellelhető univerzális ősi jelekről nem azt mondta, hogy *ami*, hanem azt, hogy *aki*. Mindezekkel együtt a makoveczi építészetben jelen van a Kelet és a Nyugat is mint gondolkodásmód. Ennek első jelei az 1978-ban megjelent *Napló I.*-ben fedezhetők fel.

„Ezt úgy értem, hogy határlétünk kelet és nyugat közötti természetünkben – lehet, hogy feladatunkban – is benne volt és van. Sötétség és világosság, jó és rossz, áldás és átok között egy létező vagy nem létező vonalra álltunk, illetve ez a vonal voltunk és akartunk is lenni. Nem csoda, ha időnként a sötétet világosnak és fordítva – gondoltuk, nem csoda, hogy átkos önpusztításainkat áldásnak hittük olykor, máskor meg keserű átkozódásban temettük önmagunkat, mikor más, kívülről álló népek csodálkozva és elismeréssel nézték tetteinket.” [...]

„Nem vagyok papja – és nem is akarok az lenni – az ősi ázsiai tudományoknak se, és a nemzetközi gazdasági életben működő szabadkőműves okkult világ polgáriságának, se ellenlábasa senkinek. Csupán olyan szemléletre töreksem, melynek birtokában megérthetem és megláthatom egy-egész természetét annak, melyet e szemlélet nélkül kettősen és ellentétek által mozgatva láthatok csak.” (Ma-

→
Makovecz Imre:
**A solymári Waldorf-
óvoda épületének terve**
/ Imre Makovecz:
Building plan of the
Waldorf Kindergarten
in Solymár, Hungary
1987

kovecz Imre: *Napló I.* Előadás Kaposvárott 1977-ben. Dombóvár, 1978)

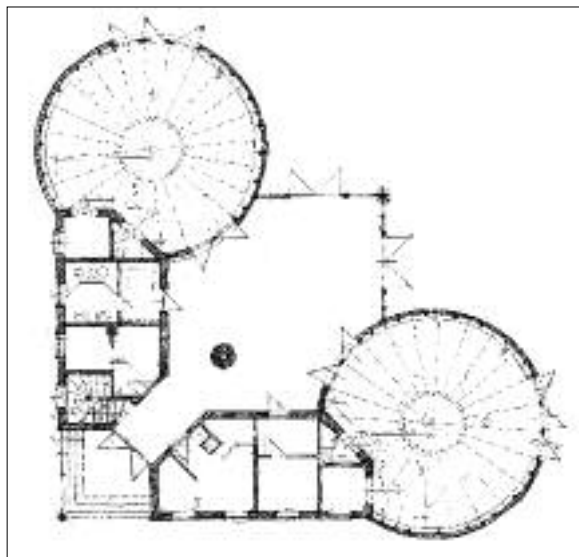
Makovecz a népművészeti jelek kutatása során juttat vissza időben addig a pontig, ahol a Kelet és Nyugat egyé válik, és egy a mainál magasabb kultúrát közvetítenek felénk. Jól láthatók a gömbfelületen végzett kísérletein, hogy hogyan lehet egy háromdimenziós világot síkba terítve, a jeleket képként ábrázolni. Hogy hogyan válik egy világbépe díszítőmotívummá.

És hogy hogyan lehet egy ma már csak díszítőmotívumként ismert jelből újból egy világbépet létrehozni. A bemutatandó példák között szándékosan nem szerepel a *paksi Szentlélek-templom*. Egyfelől azt gondolom, hogy azt mindenki jól ismeri, másrészt az egyedül is külön tanulmányt igényelne.

Tudattalanul is négy égtájból való példákat választottam.

SOLYMÁRI WALDORF-ÓVODA

A solymári kétszobás Waldorf-óvoda terve jól mutatja be a Kelet-Nyugat kettősségét. A gyermekfoglalkoztatók archetípusa a keleti vándorló népek jurájában keresendő. A kör alakú alaprajzon kívül a függőleges falszerkezet és ragasztott tartók együttese egyértelműen mutatja be ennek az épületformának a

Fotó: Szántó Tamás

20. századi alkalmazását. Az élet, a család tere a jurát, míg a kiszolgáló rész, a működés tere a sváb parasztházat idézi meg. Két eltérő gondolkodás, hagyomány egy épületben, melynek közepe van, ahol nagyon pregnánsan érvényesül a makoveczy építészeti felfogás: „...összekötni az eget és a földet...”.

Egyidejűség és tér-azonosság: ezzel a két kifejezéssel is lehet jellemezni a makoveczy építészetet.

Makovecz Imre: A solymári Waldorf-óvoda épületének alaprajza / Imre Makovecz: Ground plan of the Waldorf Kindergarten in Solymár, Hungary
1989

**Makovecz Imre:
A solymári Waldorf-óvoda enteriőre /
Imre Makovecz:
Interior of the Waldorf
Kindergarten
in Solymár, Hungary**
1990–1992

SEVILLAI MAGYAR PAVILON, EXPO'92,
SPANYOLORSZÁG

Makovecz Imre:
A sevillai magyar pavilon terve (Expo '92, Spanyolország).
A makett kivitelezése:
Danka István / Imre Makovecz:
Design of the Hungarian pavilion at Expo '92, Sevilla, Spain. Mock up by István Danka
1991

Egy dombot utánozó házat hét torony dőf át. A hét torony átlósan, hosszában osztja két féltékére a domb belsejét. A tornyoknak keleti és nyugati homlokzatai vannak. A keleti az íratlan emlékezés homlokzata, a nyugati az írott történelemé. A mintegy 2,5-3 méter széles, átlós, kettős fal közti folyosó a mai Magyarország szimbóluma. A kettős faltól nyugatra helyezkednek el azok a terek, amelyek Magyarország „nyugati” imázsát tartalmazzák és a keleti oldalon azok terek, amelyek Magyarország „keleti” képét jelenítik meg. Az élő falban zene szól, zaj hallatszik, emberek beszélnek. Az élő fal maga Magyarország. A keleti hom-

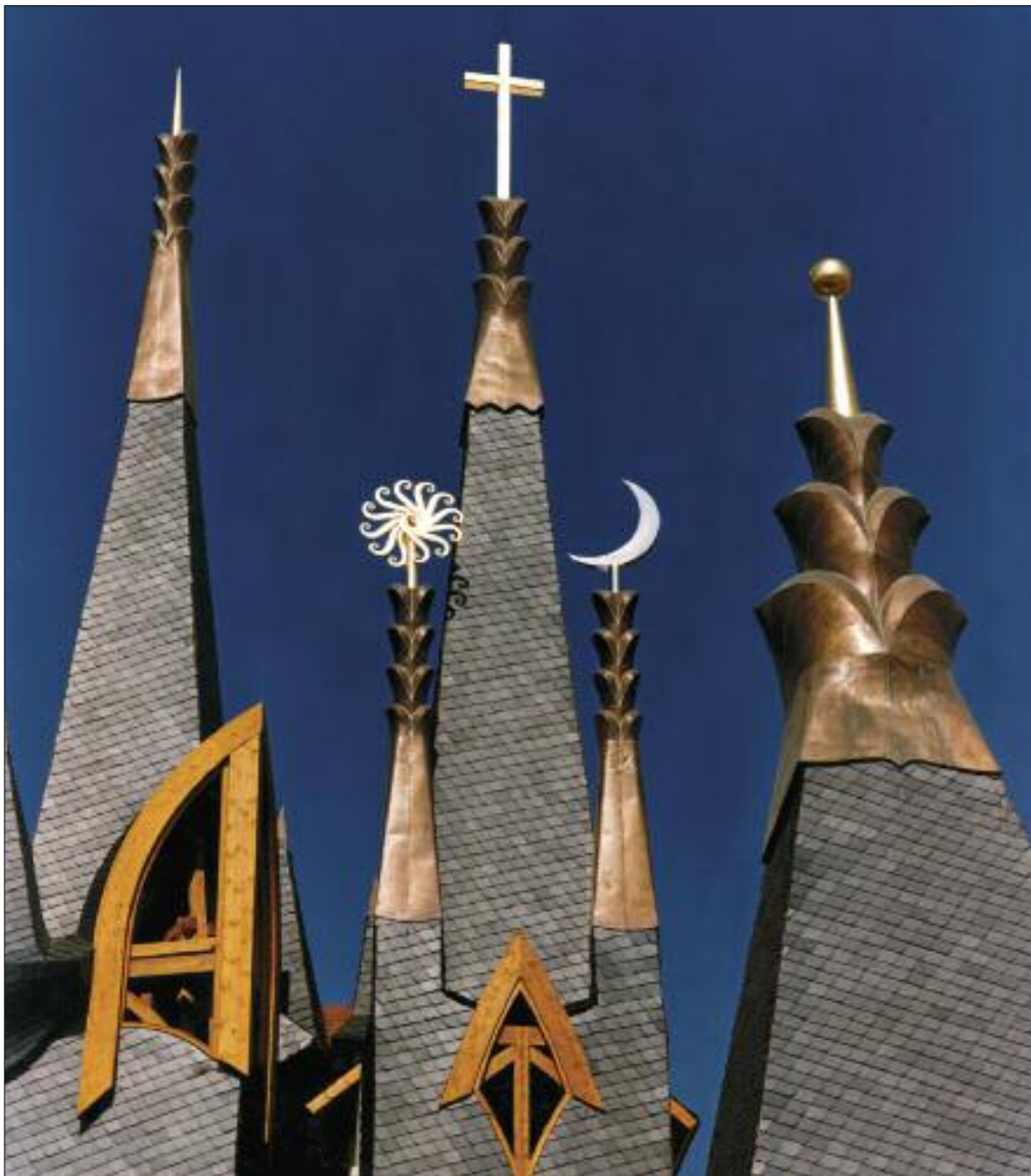
lokzat arcszerű építészeti elemei a *Napló I.*-ben szereplő tanulmányból vezethetők le. Népművészeti jelek, sötétség-világosság...

WITTEN-ANNENI WALDORF PEDAGÓGIAI
INTÉZET, NÉMETORSZÁG

Az Észak-Rajna-Vesztfáliában, Dortmund és Essen közelében található Witten-Annenben Waldorf tanárképző főiskola működik. Az intézmény bővítési terveinek elkészítése céljából kereste meg Eginhard Fuchs, az iskola akkori igazgatója, Makovecz Imrét.

„Két építészeti archetípushoz nyúltam, amikor elkezdtem dolgozni. Egyrészt a kupolák univerzális összefüggéséből indultam ki, másrészt azt gondoltam, hogy a gyűrű-

Makovecz Imre:
A sevillai magyar pavilon tornyai (Expo '92, Spanyolország) /
Imre Makovecz: Towers of the Hungarian pavilion at Expo '92, Sevilla, Spain 1992

Makovecz Imre:
A sevillai magyar
pavilon enteriőrje
(Expo '92,
Spanyolország) /
Imre Makovecz:
Interior of the
Hungarian pavilion
at Expo '92,
Sevilla, Spain
1992

Fotó: Gelefa László

déseket, az egész geológiai formációt érzékelteni kell és úgy kell érzékelteni, mint bogyba ez a földből vulkánkitörésként törne fel és a hátán bordozná azokat a régi XVI–XVII. századi német épületeket, amelyekre ott a kisvárosokban és a falvakban nagy tömegben a mai napig is sok példánk van. Ez a fachwerkes művészeti forma nem azért volt érdekes számomra, mert ez mérnöki szerkezet, hanem azért, mert a fachwerk egyszermind egy szerves szövődéket is képezhet, és csak egy kis mutáció kell egy fachwerkes régi házhoz és egy növénylenyomat-szerű vázszerkezetet tud adni, ami át is értelmezi azt az ottani tájban található régi építészeti formát.” (Makovecz Imre: A wittenanneni tervről és a Waldorf-iskolákról. *Országépítő*, 1991/3, 15–19.)

REMÉNY HÍDJÁ ISKOLA, MONGÓLIA

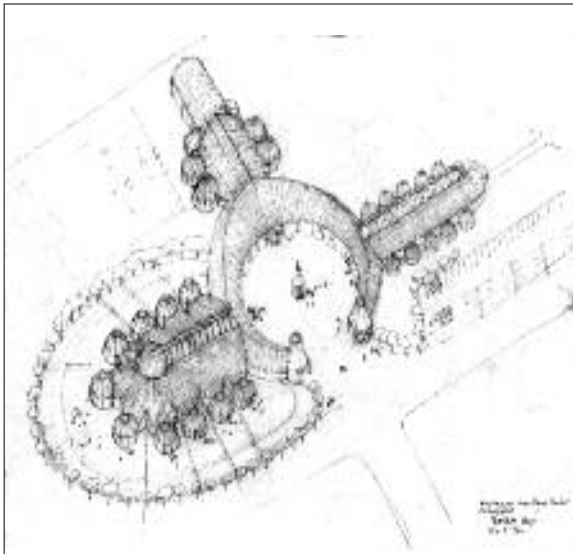
Az iskolaépítés ötletével a wittenanneni Waldorf-főiskola tervezésekor megismert Eginhard Fuchs kereste meg az építész. Az Ulánbátor melletti Waldorf-iskola vázlattervén, melyet Makovecz Imre egyetlen nap alatt megrajzolt, a kisebb jurták alkotják a tantermeket. Az oktatási épület hasonlít a régen földhalomokba épített „palotákhoz”, melyeket Írországtól Mongóliáig megtalálunk, melyeknek mobil változata a jurta; stabil „égi” alternatívái a kőkörök.

A magyar hagyományok és azokon belül a népművészet olyan alapjeleket hordoznak, melyek történelmi és földrajzi okoknál fogva egybevágóak az ősi kelta és a Keletről származó archetipikus jelrendszerrel.

Hogy nem csupán formai hasonlóságról van szó, arra a népzsenénk, a néptáncunk is bizonyíték.

„Hosszú ideje kísért újra és újra egy éber álom. Nagyon

sokszor jelenik meg előttem egy szibériai család képe, anynyira intenzíven, hogy magam előtt látom a házat, minden apró részletét egészen a küszöbig, és azt is, hogy hogy néz ki az út, amely oda vezet. Kis csoportokban lazán feynyők veszik körül, most is látom, az apa jön haza naponta puskával, mert vadásznia kell; a család otthon él, a falakon szóttések, minden be van burkolva a hideg ellen. Létezik egy másik utazásom is; ez Nepálba vezet. Egy köves, lejtős terepről van szó, amelyen a házak állnak. Ott él egy közösség, akikhez – csak így tudok fogalmazni – időnként utazom. Soba még nem álmodtam Amerikával. Soba nem gondoltam egy amerikai családra valahol Connecticutban vagy Kaliforniában; természetes kapcsolatom kelet felé van.” (Gerle János: Beszélgetés Makovecz Imrével a londoni kiállítási pavilonról, a globalizációról. *Országépítő*, 1997/3–4, 4–11.)

CSERNYUS LŐRINC
építész

A Keleti hatások és motívumok a magyar művészetben konferencián (Műcsarnok, Budapest, 2017. november 27–28.) Keleti hatások Makovecz Imre művészetében címmel elhangzott előadás rövidített változata.

Makovecz Imre:
A witten-anneni
Waldorf Pedagógiai
Intézet (Németország)
terve / Imre Makovecz:
Design of the Institute
for Waldorf Pedagogy
in Witten/Annen,
Germany
1987–1990

←
Makovecz Imre:
A Remény Hídja iskola
(Mongólia) terve /
Imre Makovecz: Design
for the school Bridge
of Hope, Mongolia
2003

Kalligráfia és porcelánhajó

Keleti ihletettség a kortárs magyar művészeti térben

► Kultúránk a Kárpát-medencében évezredek óta egyrészt teremtett, másrészt afféle olvasztótégelyként fogadott be, majd fejlesztett tovább bizonyos impulzusokat, gondolkodásbéli és technikai megközelítéseket, így váltunk gazdaggá a keleti impressziók által létrehozott alkotások révén is.

Nemrégiben több szempontból is fontos lépésre került sor a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) történetében, együttműködési megállapodás született a Kínai Nemzeti Művészeti Akadémiával. A magyar fél kortárs kínai festményeket és kalligráfiákat bemutató kiállítást és ahhoz kapcsolódó konferenciát rendezett a Pesti Vigadóban.¹

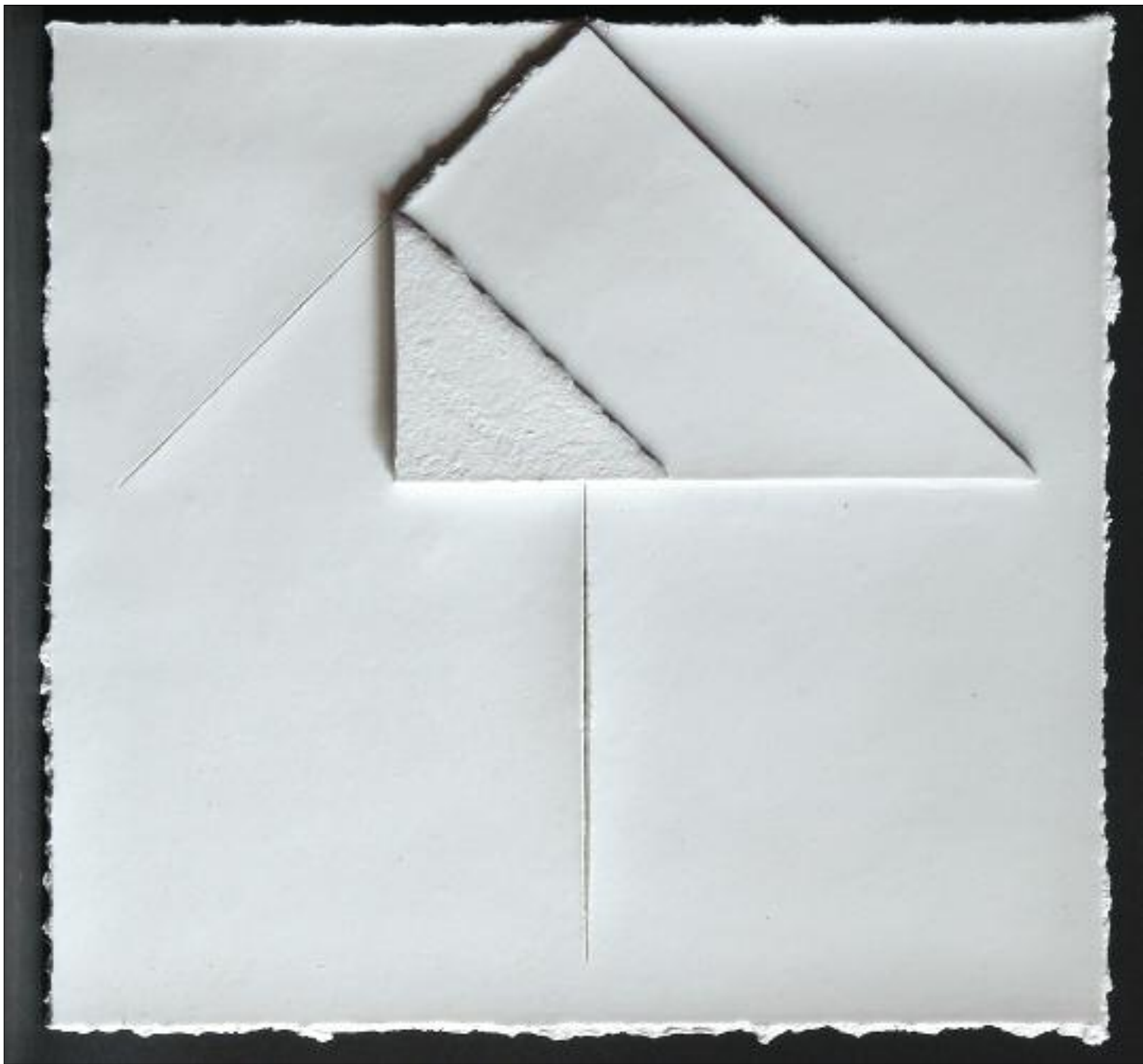
Az érdeklődéssel kísért tanácskozáson szó esett a kínai vizuális művészetekről, elsősorban a festészet-

ről és a kalligráfiáról. Az előadások inkább ismertető jellegűek voltak, az előadók közül elemzőkészségükkel kitűntek a magyar résztvevők, különösen Horváth Janisz kínaikalligráfia-oktató.

Azonban a magam részéről leginkább az érdekelt volna, hogy véleményük szerint vajon hol válik el az archaikus kínai művészet a kortárs kifejezési módoktól. A kiállítás megdöbbenítő tanulsággal szolgált, a jól ismert, tradicionális megnyilvánulásokhoz képest csupán néhány ponton – és ott is alig észrevehetően – volt tapintható a különbség. Vajon miből adódik mindez? Az elődök feltétel nélküli tiszteletéből, vagy az évezredek alatt kifinomult technikák folyamatos és szinte változatlan módon való műveléséből? De hiszen az csak kifejezési eszköz és nem a forma vagy a

**A Hosszútekercs
című közös kínai
kalligráfia a Keletről...
című festmény- és
kalligráfiakiállításon /
The calligraphy Long
Scroll, a joint work of
Chinese artists, shown
in the painting and
calligraphy exhibition
From the East...
Pesti Vigadó,
Budapest, 2017**

Néma Júlia:

Helyettesítés /

Júlia Néma:

Substitution

2007, papírporcelán,
1320 °C, 34,5x33 cm

Kun Éva: Kavicsvázák /

Éva Kun: Pebble Vases

2007, redukció,
1200 °C,
10x25x15 cm,
8x35x12 cm

tartalom! Esetleg a politikai presszúra miatt reflektálnak kevésbé a művészek napjaink problémáira? Bár az egyébként reprezentatív kiállítás nem válaszolta meg a felmerülő kérdést, annyi bizonyos, hogy maradandó élményt adott. A szép élményét, melyről Hartmann az esztétikai vonatkozásokat tárgyalva ezt írja: „A szép törvényei a szó tulajdonképpeni értelmében nem tudatosulnak. Úgy látszik, hogy lényegük szerint rejtve maradnak a tudat számára, s csak valami teljesen homályban maradó háttér tikkát képezhetik.”²

Érdekes példa a téma tükröződésére egy közel tíz éve, 2009-ben megrendezett, különleges tárlat a Gödöllői Iparművészeti Műhelyben (GIM).³ A japán–magyar barátság 140. jubileumi évfordulója alkalmából egy rendkívüli projekt valósult meg, amely során

kurátorként a munkatársaimmal együtt a japán alkotók mellé magyar művészeket invitáltunk meg, olyanokat, akik érzékenyen reagálnak a Távol-Kelet világára.

A jubileumi kiállítás a kerámia- és a textilművészet kiemelkedő japán és magyar képviselőitől mutatott be műveket. A kerámiaanyag kivételes japán darabjait – Probstner János alapító igazgató bizalmát élvezve – a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió (NKS) a világon egyedülálló kortárs gyűjteményéből válogattuk. A reprezentatív tárgyegyüttest öröm volt rendezni, és különleges élményt nyújtott, ahogyan egy-egy japán és magyar kerámiamű egymásra talált a hasonló attitűd, forma, szín, kompozíció vagy más hangsúlyok alapján. A rendezés koncepcióját alapvetően meghatározta a GIM-Ház által kínált eredeti környe-

Fotó: Kun Éva

Fotó: Áment Cellért

Szegedi Zsolt:
Spirit uszály /
Zsolt Szegedi:
Spirit Barge

2008, porcelán, réz,
 kvarchomok,
 1280 °C,
 50x60x70 cm

Szegedi Zsolt:
Spirit uszály (részlet) /
Zsolt Szegedi:
Spirit Barge (detail)

Fotó: Áment Gellért

zet, a külső és belső tér növényei, és a természetes fényvel való aktív párbeszéd.

A kisterem falán Néma Júliának a szigorúan installált, finom felületi mozgású papírporelán képei voltak láthatók, míg velük szemben az ezekkel abszolút ellentétet képező, rusztikus, természeti formára emlékeztető tárgyak: az ilyen jellegű munkáiról ismert Kun Éva kompozíciói. A papírporelán munkákra rímelt Kimiyo Mishima (Misima Kimijo) porcelánújságja, amit a művész nyers, vékonyra öntött, még kép-

lékeny porcelánlapból hajtogatott. Ezeket a kerámia-művészet határait feszegető – még a pop-artot is oda-idéző –, képzőművészeti jellegű műveket „billentette vissza” a kerámia ősi valóságába a szakág klasszikus erényeit magában hordozó, hajszálvékony falú, nagy méretű porcelán edényplasztika, Ryota Aoki (Aoki Rjota) munkája. Ikehata Hiroshi (Hiroshi Ikehata) igen meglepő és eredeti alkotása, a samottból készült *Kompozíció II.* egészen megtévesztette a nézőt, ugyanis akár egy korhadt, porladó, elégett-elszenesedett deszkadarabnak hittük volna. A művész feltehetőleg gipszöntvényt készített az eredeti, valóban fából lévő tárgyról, és ezt a lehető legnagyobb hűséggel igyekezett egy másik médiumban – a kerámiában – reprodukálni. E műtárgy okán rátérhetünk a Távol-Kelet művészetére jellemző természetességre. Ebben az esetben a művész cseppet sem törekedett arra, hogy individualitását tükrözze a mű. Sokkal inkább a természet iránti *alázata* nyilvánult meg abban, ahogyan leképezni igyekezett egy ott előforduló, talált tárgyat. „*A modor nem ugyanaz, mint az eredetiség; az eredetiség a művész általában vett sajátyszerűsége, amely a műalkotás egészére, nem pedig a külsődleges oldalára vonatkozik. Igazi eredetiségről akkor beszélhetünk, ha a művész csak a dolgot mutatja be, nem pedig saját partikularitását.*”⁴

Husz Ágnes *Múmia* című porcelánkompozícióját e gondolatmenet folytatásaként is értelmezhetjük, jól-lehet ez önállóan mintázott plasztika, mégis mintha a természetben talált lepkegubókat választotta volna

Hiroshi Ikehata:
Kompozíció II. /
Ikehata Hiroshi:
Composition, II

2008 (?), samott,
 1300 °C,
 hosszúság: 53 cm
 (Kecskeméti Kortárs
 Művészeti Műhelyek
 – Nemzetközi
 Kerámia Stúdió,
 Kecskemét)

Fotó: Tóth Péter Csaba

tárgyul finom munkáihoz. Az alkotó régóta kísérletezik vékonyra nyújtott, textilszalagra emlékeztető porceláncsíkok magukban, vagy valamely tárgyra tekintet formában való alakításával. A több mint húsz éve Japánban élő művész már itthon is érdeklődött a Távolságok világa iránt, de odatelepülése óta kizárólag ebben a szellemben alkot, s komoly nemzetközi sikereket ér el.

Az utóbbi évtizedekben szinte nincs olyan verseny, ahol ne lenne jellemző, hogy valamely távol-keleti, de legalábbis orientális ihletettségű művet díjaz a nemzetközi zsűri. Szinte tapinthatóvá vált ez a tendencia a világ kortárs kerámiaművészetében.

Szegedi Zsolt különleges munkája szintén több szempontból illett e kontextusba. A művész – aki

Probstner János nyugdíjba vonulása után négy éven át volt az NKS vezetője – az elmúlt évtizedekben elsősorban külső és belső építészeti terekbe tervezett munkáival, egyedi kályháival, kandallóival vált ismertté, holott ő magát elsősorban tárgyalkotónak tartja. Erre szép példa volt a kiállításon szereplő, nagy műgonddal előállított porcelánkompozíciója, a *Spirit uszály*. A hajó teste zárt, felül a tükörsima felületre halvány türkizszínű, háriszos⁵, áttetsző máz került, ami olyan, mint a víz fodrozódó tükre. Alul a test végéig a teljes felületén belefáradt apró síklapok által töredezik meg, idézve egyrészt a rusztikus, egyszerű, halászkezek által ácsolt hajótestet, másrészt, mintha a visszaverődő fény játékát rajzolnák a foltok. A rézpálcákra installált tárgy jócskán elemelkedett a poszta-

Husz Ágnes:
Vénusz, Múmia /
Ágnes Husz:
Venus, Mummy

1998,
porcelánszalag,
1280 °C

(Kecskeméti Kortárs
Művészeti Műhelyek
– Nemzetközi
Kerámia Stúdió,
Kecskemét)

Akio Takamori:
Futó fiú (1919) /
Akio Takamori:
Running Boy (1919)
2007, festett
keménycserép,
1200 °C,
38x32x11,5 cm
(Kecskeméti Kortárs
Művészeti Műhelyek
– Nemzetközi
Kerámia Stúdió,
Kecskemét)

Fotó: Áment Gellért

menstől, így *hajó* helyett különleges, légies plasztikává vált. Azonban a művész nem elégedett meg a téma szemiotikai konnotációival, hanem további meditációra invitálta a nézőt: szabályos, lapos gúla alakban hófehér kvarchomokot szórt a hajótest tükriken ragyogó tetejére, valamint alá, a posztamensre is. Ettől az az érzésünk támadt, mintha nemcsak a máz, hanem maga a hajó teste is perforált lett volna, s felmerült a kérdés, hogy a homok hogyan tudott átszűrődni a porcelánformán – *vagy mindez csak illúzió?*

A nemrég elhunyt japán-amerikai kerámiaszobrász, Akio Takamori *Futó fiú* (1919) című figuráját – a kitért inggel és karokkal, hatalmas lendülettel futó, mezítelen férfit – a mára történelmi szoborparkban őrzött kommunista mozgalmi művek ihlették, melyeket Probstner János kíséretében látogatott meg. A humoros – de számunkra inkább fájdalmasan szatirikus – megfogalmazást tekinthetnénk egy könnyebb fajsúlyú, populáris megnyilvánulásnak, némelyek azonban egyenesen giccsként aposztrofálják, holott professzionális, mély tartalmakat hordozó mű. Születése is elgondolkodtató, hiszen itt már kölcsönhatásról van szó. Bizonyítja, hogy megannyi módon hatunk egymás kultúrájára, így válunk mind gazdagabbá a kortárs művészeti térben.

Végül saját kerámia ékszeremet idézem. Benne többek között az a távol-keleti kerámiaművészetre jellemző attitűd tükröződik, amikor a rusztikus a finoman megmunkált felület mellé van rendelve, ily módon erősítve fel egymás jellegét. A két minőség szembenállása érdekes feszültséget, vagy éppen harmóniát teremt a szemlélőben. A kerámia bársonyos, matt felületén egy szabályosháromszög-formába cseppentett, bronzosra-szivárványosra égett máz csillog. A máz „fegyelmezetlen” volt, és a tűzben kissé kifolyt a számára vésett mederből. Ezt mi – európai művészek – hibának fogjuk fel, míg a távol-keleti művész erre azt mondja: *Ez az Isten ajándéka.*

F. OROSZ SÁRA
keramikumművész

Jegyzetek

1. A Kínai Nemzeti Művészeti Akadémia *Keletről...* című festmény- és kalligráfia kiállítása 2017. április 12. és május 31. között volt látható a Pesti Vigadóban. A kiállításhoz kötődően a Magyar Művészeti Akadémia és a Kínai Nemzeti

Fotó: Sárosy Zsuzsanna

F. Orosz Sára: Archaikus ékszer (részlet) / Sára F. Orosz: Archaic Jewel (detail)

2008, raku, bőr, fém, 1000 °C, Ø 8 cm

(FuLe International Ceramic Art Museum, Hszian mellett, Senhszi tartomány, Kína)

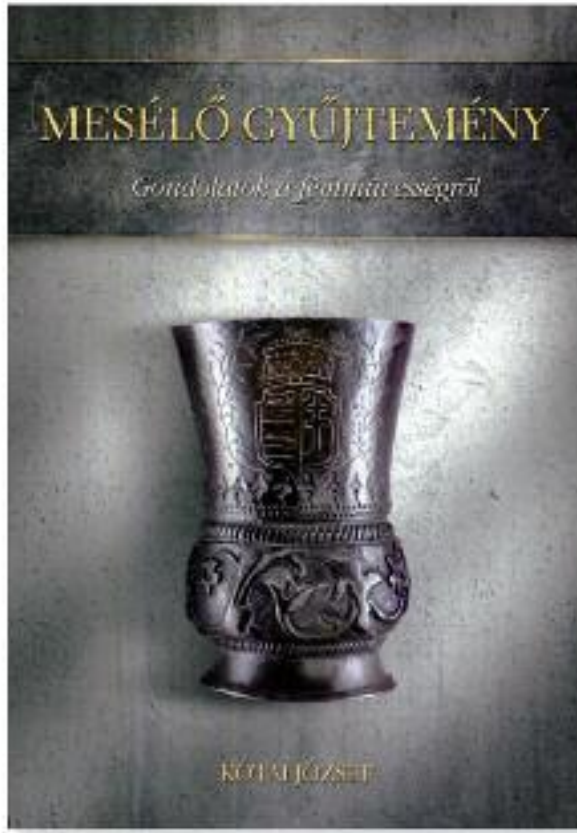
Művészeti Akadémia 2017. április 11-én konferenciát is rendezett *Érintkezések...* címmel a Pesti Vigadó könyvtár előtti fogadóterében.

2. Nicolai Hartmann: *Esztétika*. Ford. Bonyhai Gábor. Magyar Helikon, Budapest, 1977. 11.
3. Kortárs japán kerámiák – kortárs magyar textilek. A *Magyarország–Japán Jubileumi Év 2009* keretében rendezett iparművészeti kiállítás, valamint magyar keramikusok kamarakiállítása. A tárlat 2009. november 7-től 2010. január 31-ig volt látogatható.
4. Georg Wilhelm Friedrich Hegel: *Előadások a művészet filozófiájáról*. Ford. Zoltai Dénes. Atlantisz, Budapest, 2004, 168.
5. Hárizos máz: repedezett felületű máz, melyet gondos számítások alapján készítenek az egyedi hatás érdekében. Az apróbb-nagyobb repedések abból a különbségből erednek, ami a kerámiafelület és a rajta lévő máz égetési-tágulási együtthatója között van.

A Keleti hatások és motívumok a magyar művészetben konferencián (Műcsarnok, Budapest, 2017. november 27–28.) Kelet lenyomata – Tartalmi és formai hatások a kortárs magyar művészetben címmel elhangzott előadás jegyzetekkel ellátott, rövidített változata.

Hiányzó részletek

Kótai József: Mesélő gyűjtemény – Gondolatok a fémművészetről

ta darabjaival. Számukra valami olyat is ki tud fejezni egy tárgy, amit a szakember nem akar, de talán nem is tud megfogalmazni, hiszen ő meghatároz, rendszerbe foglal, datál, vagy éppen eredeti közegében próbálja értelmezni azt a művet, amit múzeumi környezetében tanulmányoz... A gyűjtőnél viszont saját környezetének szerves részévé válik a műtárgy, abban az értelemben is, hogy a legszemélyesebb emlékek sora kötődik hozzá.

► Muzeológusi munkám során, kezdettől fogva rengeteget tanultam a magángyűjtőktől. Élvezettel hallgattam az egyes művekhez kapcsolódó megjegyzéseiket, a művek megszerzésére vonatkozó szövevényes történeteket; vég nélküli vitákba bocsátkoztunk a tárgyak meghatározásáról, koráról, stílusáról, s mindig feltárulkozott előttem egy olyan világ, ami teljesen más, mint az úgynevezett szakembereké.

Szükségképpen alakul másként azok világa, akik mindennap együtt élnek rajongásuk maguk választot-

→

**Vizeskancsó /
Water jug**

Üzbegisztán,
20. század, vörösréz,
kalapált, kovácsolt,
magasság: 23 cm

Josef Müller: Sóartó / Josef Müller: Salt cellar
Pest, 1820 körül, ezüst, kalapált, vésett,
magasság: 5,5 cm

Mindez persze nem jelenti azt, hogy egy gyűjtő kevésbé van tisztában az egyes tárgyak mibenlétével vagy értékével. De többszörösen küzd meg mindazzal, ami a szakember számára evidencia kell hogy legyen: mit jelent maga a tárgy, mikor, milyen stílusban, milyen technikával készült, melyik gyűjteményben található az analóg darabok, és persze hogyan ítélendő meg művészi, esztétikai szintje. S az is kérdés, hogy mindez mennyire tud összpontosulni egyetlen „ránézésben”, mert a tárgyak megszerzését, vételét sokszor pillanatok alatt kell eldönteni. Nem véletlen, hogy a műgyűjtők fanatikus utánajárása láttán sokszor úgy érezhető, hogy a szakmabelinek csak „foglalkozása”, de a gyűjtőnek az „élete” is egy-egy tárgy...

Ezt a némileg közhelyes bevezetést csak azért tartottam fontosnak Kótai József gyűjteményének ismertetése előtt, mert az általában igen felkészült műgyűjtők körében is ritkán történik meg, hogy valamelyikük maga foglalja rendszerbe műtárgyait. Ráadásul saját maga akarja elmondani azt a *Bildungsromant*, amelyen a tárgyak gyűjtése során keresztülment, fel akarja tárni a maga nézőpontjait a tárgyak megköze-

lítésében, s a hozzájuk fűződő személyes érzelmeit is. Ilyen a Kótai József *Mesélő gyűjteményét* bemutató kötet, amely azzal a nem titkolt szándékkal készült, hogy az általa összegyűjtött műtárgyak kapcsán szakmájáról, a fémművességről is megossza gondolatait.

Kótai az ötvösség szakágaira is jellemző módon fém alapanyagok köré csoportosítja a könyvében bemutatott műtárgyakat. Ezek: a vas (acél), a réz (sárgarézt, vörösréz), az ezüst és a bronz. A csoportokon belül persze számos kombináció létezik, mivel az aranyozás, ezüstözés, ónozás, csiszolás révén a legtöbbször megváltozik a tárgyat alkotó fém karaktere. S akkor még nem beszélünk formai kialakításukról és megmunkálásukról, hiszen éppannyira fontos az is, hogy milyen eljárásokkal készült a tárgy, mint a stílus és a korszak, amelyben létrehozták. Az is nyilvánvalóan a szerző szándéka szerint való, hogy ezeket a különbö-

Zöld Tára / Green Tara
Tibet, 16–17. század,
vörösréz, viasz-
veszejtéses öntés,
cizellált, aranyozott,
türkiz- és korall-
berakás, magasság:
14,2 cm

**Füles bögre /
Mug with handle**
Balkán, 19. század,
vörösréz,
traszírozott,
magasság: 16,5 cm

Hajdász / Hair ornament

Türkmenisztán, 19. század, ezüst, filigránózott, részben aranyozott, karnelberakás, hosszúság: 12,6 cm

ző fémek szerint felosztott tárgyegyütteseket úgy is nézegethetjük, mintha egy technikatörténeti kézikönyvben lennének: anyaguk és megmunkálásuk révén a legegyszerűbb tárgyak – egy kalapált vörösréz üzbegisztáni vizeskancsó vagy egy poncolással díszített balkáni vörösréz füles bögre – éppúgy elragadtatásba ejtik a szemlélőt, mint a jóval bonyolultabb – viaszveszejtéses – eljárással és magasabb művészi szinten készült, tűzaranyozott buddhista kisplasztikák.

Emlékpohár / Memorial glass

Magyarország, 1861, vörösréz, domborított, traszírozott, magasság: 12,3 cm

Ezzel arra is utaltunk, hogy Kótai József gyűjteményének túlnyomó részét keleti tárgyak alkotják. Még-hozzá leginkább távol-keletiek, bár az egyes darabok között ugyanúgy megtalálhatók a közel-keleti ruhadíszek és egyéb használati tárgyak, mint az indiai, tibeti, kínai vagy nepáli vallásos ábrázolások. S mellettük a vasból kovácsolt, magyar tiszti szabályák, az öntött-bronz orosz ortodox keresztek, afrikai törzsi figurák, a sárgarézből és ezüsből domborított ausztriai házi oltár vagy a bámulatosan letisztult formájú, ezüstlemezből kalapált, 19. századi pesti sőtartó, persze szigorúan az adott fém karakteréhez kapcsolódva. Bár a tárgyak anyaga, megmunkálása legtöbbször arra is alkalmas ad, hogy az azonos helyszínről származó darabok együvé kerüljenek a könyvben, a saját kultúránkat is másként láthatjuk, amikor a lapokon talál-

←

Tál / Bowl

örmény (?),
17. század, vörösréz,
domborított,
cizellált, festett,
aranyozás
nyomaival,
Ø 19,1 cm

Durgá / Durga

India, 19. század (?),
bronz, öntött,
cizellált, magasság:
8,2 cm

Fotó: Co-Libri Reklámgrafika

kozik egymással a vésett magyar címerrel díszített, vörösrézből domborított emlékpohár és az ugyancsak vörösrézből, fémnyomással és domborítással készült, kívül-belül aranyozott, latin és cirill betűkkel vésett, a szerző szerint a török birodalomból származó tálka. És az egyes tárgyra vonatkozó technikai ismertetéseknek köszönhetően teljesen más szemmel láthatjuk azokat a „primitívnek” tűnő, feltehetőleg a kispénzű helybeliek számára készített ábrázolásokat, amelyek első ránézésre talán nem keltik fel a szakember érdeklődését. Azonban egyedüli műalkotásként szemlélve őket néha olyan összetett kép rajzolódik ki róluk, ami több mint elgondolkasztató. Ahogy azt a szerző kifejti: egy nyilván nem különösebb becsvágygal, nem is túl régen öntött kos indiai bronzfigurája éppúgy ámulatba ejt az állat arányainak, mozdulatának, egész karakterének megörökítésével, mint azok a jóval kifino-

multabb, artisztikus ábrázolások, melyek a korabeli mughal miniatúrákon láthatók.

A kötetben bemutatott tárgyak sokféleségéből adódóan hosszú évek munkája lehetett feldolgozni az egyes darabokat. Csak a magam szűkebb „szakmájánál” maradván, igazán nem könnyű meghatározni a tibeti buddhizmus kiterjedt kultúrkörében (Tibet különböző tájegységei, Bhután, Nepál, India, Kína, Mongólia) egy-egy tárgy készítésének helyét, korát és stílusát, de még megnevezését sem. Akadnak persze olyan esetek, melyeknél kulcsfontosságú lenne a helyes megnevezés, hiszen nélküle nem fejthető fel a tárgy értelmezése és eredeti funkciója sem. A következőkben két olyan darabot szeretnék bemutatni, melyek szerepeltek a Moró Antikban 2007-ben általam rendezett, *Buddhák* című, nagyszabású kiállításon, ahol magyar magángyűjteményekből válogatott buddhista kisplasztikák voltak láthatók.

A Mára démonként meghatározott, különleges kinézetű öntöttbronz (?) figura semmiképp nem azonos a buddhista templomok előcsarnokában megjelenített, életkereteket forgató istenséggel, bár haragvó arcának típusa egyezik vele (a leírásában szereplő hindu Durgához végképp nincs köze). Valószínűleg nem is Mongóliában, hanem Kínában készíthették, amit a hátoldalán olvasható kínai „király” (王) írásjegy erősít meg. S ahogy azt a lótusztrón aljának belső peremezése jelzi, a tárgy valamikor egy füstölőedényre illeszthető felső rész lehetett.

A különleges pózban ülő, kitátott szájú figura valójában egy meglehetősen ritkán ábrázolt istenség, Vadzradáka, akinek szerepköre a buddhista rituálékhoz tartozó előkészítő gyakorlatok között a megtisztulási szertartással függ össze. A szertartás során a gyakorlónak el kell képzelnie, hogy az általa addig létrehozott negatív karma a kezében tartott szezám-magokba olvad, melyeket az istenség nyitott száján keresztül kell az alatta levő füstölőtartályban égő parázsra dobni, hogy karmájának addig felgyűlt szennyeződése megsemmisüljön. Az áldozat során a tartály Vadzradáka meditációs körét, mandaláját jelképezi, amit az istenséghez kapcsolódó, címében „Nagy király” jelzővel ellátott, korai ezoterikus szöveg ír le.

A gyűjtemény számomra legpompásabb darabja egy

→
Elefánt / Elephant
Tibet, 19. század,
vörösréz,
domborított,
aranyozott,
hosszúság: 27 cm

Fotó: Co-Libri Reklámgrafika

←
Vadzradáka / Vajradaka
Kína, 19. század,
bronz, homoköntés,
cizellált, magasság:
11,2 cm

elefánt vörösrézből domborított, aranyozott mása. Mint azt a szerző is írja, a frontális és az oldalnézetet egyesítő ábrázolás kétségtelenné teszi, hogy mesterműről van szó. De miért alakította ki – feltehetőleg

tibeti – alkotója ezt a nézetet? Nyilván egy nagyobb kompozíció része kellett hogy legyen. Ha megpróbálnám visszailleszteni eredeti környezetébe a tárgyat, akkor minden valószínűség szerint a történeti Budd-

Fotó: Co-Libri Reklámgrafika

Kos / Ram

India, 17–18. század (?), bronz, viaszveszejtéses öntés, hosszúság: 10 cm

ha, Sákjamuni ábrázolásait általában körülvevő, hat részből álló, ívszerűen megformált háttér legalsó tagjaként lenne azonosítható. Az indiai művészetben a korai Gupta-korszaktól (Kr. u. 4. század) fogva „trón”-ként alkalmazott háttér (tórana) hatféle lény alkotja. Legfelül az ívet lezáró mitikus *garudamadár*, alatta két oldalán ugyancsak mitikus szörnyek, melyeket legalul egy-egy elefánt tart meg. Természetesen minden részletnek szimbolikus jelentése van: a hat lény együtt a megvilágosodott tudat hat „tökéletességét” (*páramitá*) fejezi ki. Az is lehetséges, hogy az elefánt nem egy trón hátoldalaként funkcionáló ív, hanem a Buddha megvilágosodott tudatát jelképező építmény, egy *sztúpa* alsó részét díszítette: ebben az esetben a négy-szögletes alapnak megfelelően elrendezett, a szimbolikát meghatározó ötös Buddha-csoportból (a közép és a négy égtáj) a keleti oldalon elhelyezkedő Aksóbhja Buddha megjelenítője volt.

Ez a két kiragadott példa természetesen csak részben érzékelteti, hogy milyen sokrétű meg gondolá-
nak kell állnia egy látszólag egyszerűnek tűnő megha-

tározás hátterében. Mindenesetre Kótai könyvében a tárgyakhoz tartozó rövid összefoglalók jól érzékeltetik, hogy mennyi kérdést vet fel egy-egy tárgy eredeti funkciójának értelmezése. Azt is, hogy az egyszerűnek látszó fémtárgyak megmunkálásához hányféle technikát kellett virtuóz módon alkalmazni, a véséstől a filigránózásig és kőberakásig. Élvezetes megjegyzés olvasható például arról, hogy a mongol tűzszerszámok vasból kifűrészelt, több szinten egymásba bújtatott, áttört díszítése milyen fölényes anyagismeretről tanúskodik; hogy hogyan kellett a mesternek a megmunkálandó vékony fémlaphoz nyúlnia, hogy a véséssel ne szakítsa át az anyagot. Ezek a szakkönyvekből általában hiányzó részletek azt is „elmesélik” ennek a könyvnek a lapjain, hogy mennyire fontos és inspiráló lehet számunkra a műgyűjtők ismeretanyaga, lelkesedése és személyes tárgyszeretete.

KELÉNYI BÉLA
tibetológus

(Co-Libri Reklámgrafika, Budapest, 2017, oldalszám nélkül)

Tűzszerszám / Flint and steel

Mongólia,
20. század, vas, bőr,
vésett, reszelt,
domborított,
szélesség: 8,8 cm

A designoktatás és a csúcstechnika együttműködésének iskolapéldája

SPEED – 15 év járműtervezés a Daimler AG támogatásával
a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem és a Mercedes-Benz Design együttműködésében

méktervezés, s a legújabb irányzatok alakítói is sokat merítenek e területről. Egy korszerű tervezőképzéssel foglalkozó intézmény éppen ezért nem hanyagolhatja el a járműtervezés oktatását. Azt is be kell látni, hogy amennyiben piacképes, vonzó végzettséggel kívánja növendékeit kibocsátani, az ipari kapcsolat adta lehetőségek kiaknázása az egyetemi designoktatás elengedhetetlen feltétele és kiegészítője. Mivel a hazai ipar, benne a járműipar nem éppen a fénykorát éli, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem (MOME) Forma-tervező Tanszéke számára különösen fontos minden

Kiállítás a MOME Zugligeti úti épületében 2008-ban.

**Balról jobbra: Gordon Wagener, Scherer József, Stefan Lengyel és Peter Pfeiffer /
Exhibition at the Moholy-Nagy University of Art and Design (MOME) in Zugligeti Road,
Budapest, in 2008. Left to right: Gordon Wagener, József Scherer, Stefan Lengyel
and Peter Pfeiffer**

► Kijelenthetjük, hogy korunk tervezőművészete, a designszakma számára az abszolút csúcst a járműtervezés jeleníti meg. Az alkalmazott művészet iránt érdeklődő fiatalokat ez motiválja leginkább, de a ter-

nemzetközi kapcsolat, ezek között kiemelkedő és egyedülálló a Daimler AG partnersége.

Az együttműködés egyik legfontosabb eleme a Mercedes-Benz Design szakemberei és a hallgatók közötti folyamatos és személyes kapcsolat. A cég konzulensei fogalmazzák meg a feladatokat, melyeket azután a tervezés minden jelentős fázisában követnek, és a munkát korszerű anyagokkal, eszközökkel és tanácsokkal támogatják. A hallgatók megismerkedhetnek a cég stuttgarti üzemével, az autógyártás folyamatával, valamint bepillanthatnak a designközpont munkájába is. Több hallgató lehetőséget kapott a németországi designstúdióban féléves gyakornoki munkavégzésre, esetenként diplomamunkák elkészítésére, valamint doktori disszertációk kidolgozására is.

Az első kapcsolat a Mercedes-Benz Design és az

egyetem között 2001 őszén Stefan Lengyelnek, a formatervező tanszék akkori vezetőjének kezdeményezésére jött létre, aki 1964-ben maga is az egyetem jogelődjének, a Magyar Iparművészeti Főiskolának diplomájával a zsebében hagyta el az országot, és harminc évig volt az Universität Essen (ma: Universität Duisburg-Essen) tanszékvezetője. A partnert Harald Leschke, egykori tanítványa, a Daimler Advanced Design vezetője, valamint Peter Pfeiffer, a Daimler Design senior alelnöke képviselte az együttműködés kezdetekor, amelybe 2002-ben Gerhard Honer, a Mercedes haszongépjármű-részlegének vezetője is bekapcsolódott, így az autótervezés minden szakága képviseltette volt a programban. A résztvevők személye a későbbiekben is változott, bővült. 2008-ban Gorden Wagener lett a Mercedes-Benz Design új ve-

**Agyagmodell készítése a MOME Zugligeti úti műtermében /
Clay modelling in a studio of MOME in Zugligeti Road, Budapest**

Németh Gábor Tamás:
VANEO 2
kishaszongépjármű /
Gábor Tamás Németh:
'VANEO 2' light
commercial vehicle
2004

zetője és átvette az egyetemmel való együttműködés további gondozását.

Mi sem bizonyítja jobban, hogy a Daimler mennyire komolyan gondolta az együttműködést, mint az, hogy folyamatosan további szakértőket biztosított az egyetemi feladatok támogatásához. Így például Albert Hack konstruktőr, Mathias Lenz formatervező, Klaus Döffinger, Franz Baglyas, Claudia Braun és Yannik Braitmayer modellező mesterek is segítették a hallgatók munkáját.

A program egyik érdekessége, hogy idővel két korábbi MOME-hallgató, Németh Gábor Tamás és Wittinger Csaba mint a Daimler, illetve az AMG ter-

vezői is a konzulensek oldalára kerültek, ami remekül bizonyítja a képzés minőségét, amely lehetővé tette, hogy e fiatal magyar tervezők immár a Mercedes tervezői csapatát erősítsék.

A program a MOME Design Intézetének képzési rendszerébe integrálódva működik, a Formatervező Tanszék mesterképzésének (MA) specializációjaként. Az együttműködésben részt vevő formatervező-tanárok és konzulensek: Stefan Lengyel, professor emeritus; Scherer József DLA, habil. professor emeritus; dr. Lenkei Balázs egyetemi adjunktus. A képzés a hagyományos rajzi, mintázási feladatokon túl a korszerű tervezési módszertannal és az azt kiegészítő tervezési

technikákkal ismerteti meg a hallgatókat. Nagy súlyt helyeznek a kreativitás és az innovatív gondolkodás fejlesztésére, valamint a környezettudatos tervezői szemlélet kialakítására. Megismertetik a hallgatókat a professzionális prezentációs és tárgyalási technikákkal, ráadásul a külföldi partnerre való tekintettel ezt féléről félévre, angol nyelven „élesben” gyakorolhatják.

Nem is csoda, hogy a MOME formatervező-hallgatói több nemzetközi pályázaton is sikeresen szerepelnek, de ami a legfontosabb, versenyképesek az álláspiacon. Az itt folyó oktatómunka eredményességét jelzi, hogy a végzett hallgatók számos élvonalbeli autógyártó cég tervezőirodájában dolgoznak. Így a MOME és a Daimler közös programja után diplomázott hallgatók megtalálhatók a Mercedes, az Audi, a Bugatti,

a Volkswagen, a Kia és a Renault modelljeit tervező irodákban.

Az együttműködés elérte azt a célt, amelyet a programot vezető Scherer József formatervező, egyetemi tanár a következő szavakkal tűzött ki maguk elé: a magyar formatervezők fiatal generációját és a formatervezés-oktatást nemzetközi szinten ismertté és sikeressé kívánják tenni.

Az oktatás minőségének elismerését az is bizonyítja, hogy a *Domus* magazin az *Europe's Top 100 Schools of Architecture and Design* listáján a MOME Formatervező Tanszékét a legjobb 31 között jegyzi.

Az együttműködést a résztvevők folyamatosan dokumentálják, ezért immár számos kiállításon megtekinthetjük az elkészült terveket. A legkézzelfoghatóbb dokumentumok azok az ötvenként kiadott pub-

**Stunya János:
Biztonsági távolsági
busz / János Stunya:
High-safety long-
distance bus
2007**

likációk, amelyek az eltelt időszakokat dolgozták fel egy-egy az Iparművészeti Múzeumban, illetve a Művészetek Palotájában megrendezett reprezentatív kiállításokhoz kapcsolódóan. Az első 2007-ben *START*, a második *SPRINT* címmel jelent meg 2013-ban.

Jelen írás apropójául az aktuális, a harmadik, a *SPEED* című kiadvány szolgált. Ez az elmúlt 15 év eseményeit foglalja magában, elsősorban a legutóbbi 5 év fejleményeire fókuszálva, remek gondolatokkal és nagyszerű illusztrációkkal halad végig a tervezés folyamatának lépésein, az együttműködés mérföldkövein. Ismerteti a partnereket, a résztvevőket. A program eddigi 108 (!) hallgatója közül nyolc sikeres tervező pályáját, munkáit részletesebben is bemutatja

az olvasónak, ezekből közlünk válogatást az alábbiakban.

Németh Gábor Tamás koncepciójában a *VANEO 2 kishaszongépjármű* (2004) a karakteresebb kis méretű furgonokra jobban emlékeztető kétdobozos felépítményt kap a jelenlegi egyszobozos konstrukcióval szemben. A terv a lehető legoptimálisabb helykihasználású jármű: jellemző rá a kis fordulási sugár, a rövid tengelytáv, valamint a mozgékonytáv, a gyors kiszolgálást kifejező dinamikus forma.

Stunya János a Mercedes-Benz Design ösztöndíjasaként Sindelfingenben készítette doktori disszertációját (*Biztonsági távolsági busz*, 2007), témavezetője Stefan Lengyel volt. Munkája során olyan távolsági

**Fogarasi-Benkő László:
Hommage à Mercedes-
Benz / László Fogarasi-
Benkő: Hommage
à Mercedes-Benz
2009**

busz tervezését tűzte ki célul, amely elsősorban a paszszív biztonság területén nyújt nagyobb védelmet a korábbi megoldásokkal szemben. A jármű számos szabadalmaztatott innovációt tartalmaz, mint például az ellipszis alakú belső vázmerevítés, a gyűrődési zónán kívül helyezett utasajtó, a tetőlégzsákok, a vészcsúszda, valamint extra gyűrődési zóna a busz orr-részén.

A kecskeméti Mercedes-Benz-gyár megnyitásának alkalmából kiírt pályázat eredményezte az együttműködés éve során készült egyik legimpozánsabb munkát. A hallgatók a jövő autójának esztétikai kialakítására tettek javaslatot. A cél az automobil esztétikai lényegét kifejező forma megalkotása, a mozgás, a se-

besség, a lendület kifejezése volt. A legjobbnak Fogarasi-Benkő László munkáját (*Hommage à Mercedes-Benz*, 2009) ítélték, amelynek modelljét a sindelfingeni stúdióban valós méretben meg is építették.

Dániel Tünde diplomamunkájának célja a luxus személyautók belső terei lehetséges jövőbeli formanyelvének kikísérletezése (*Luxuseriőr-tanulmány*, 2011). Organikus, könnyed formavilág, új funkciók – például kinyitható fekvő- és pihenőszék –, új anyagok használata, továbbá innovatív belső világítási megoldás jellemzik az alkotó tervét.

Sebestyén Marcell koncepciójának (*Távolsági nyerges vontatójármű – Intelligens aerodinamika*, 2014) lényege

Sebestyén Marcell:
Távolsági nyerges
vontatójármű –
Intelligens
aerodinamika /
Marcell Sebestyén:
Long distance truck –
Intelligent
aerodynamics
2014

Dániel Tünde:
Luxuseriőr-
tanulmány /
Tünde Dániel: Luxury
interior study
2011

egy olyan moduláris rendszer, melyben a meghajtás, a csatlakozási pontok, illetve az összes, emberrel nem érintkező gépelem a konstrukció alsó részében kap helyet. Ezek a modulok sorolhatók a vontatmány és a vezetőfülke alatt, így kialakításuk következtében a rakomány mérete (és ennek megfelelően a kamion hossza) változtatható. A jármű felső elemei, melyek az emberrel is kapcsolatba kerülnek, sokkal lágyabbak, aerodinamikusabbak és letisztultabbak, ami kontrasztban áll a modulok funkcionális formanyelvével.

Filczer Balázs projektjének (*Jet Class*, 2016) célja a luxusautók kategóriájába új formai analógiát, a repülőgépek vizuális világát beemelni. Erre utal a kom-

pakt, szivar alakú forma és a különleges osztásvonalak. A luxusautóhoz még ma is hozzátartozik a jármű utasától szeparált térben elhelyezkedő sofőr, ezért a tervező arra törekedett, hogy ezt az elkülönülést a külső alakítással is hangsúlyozza.

Az elegáns kiállítású kiadványsorozat következő kötete előreláthatólag 2022-ben jelenik meg. Hogy megszületik, az nem kétséges, hiszen ebben az egyedülálló együttműködésben még számtalan lehetőség rejlik. A kérdés csak az, hogy mi lesz a címe, melyik S betűs szó fogja jellemezni az előttünk álló öt évet, az elkövetkezendő feladatokra adott válaszokat, a lendő hallgatók pályakezdését. Meg merem kockáztatni: talán a *SUCCESS*?

MASCHER RÓBERT
formatervező

(SPEED – 15 év járműtervezés a Daimler AG támogatásával a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem és a Mercedes-Benz Design együttműködésében / SPEED – 15 Years of Vehicle Design Sponsored by Daimler AG in Cooperation with Moholy-Nagy University of Art and Design Budapest and Mercedes-Benz Design. Fel. szerk. Hamvai Kinga. Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Budapest, 2017, 124 o.)

A fotókat a szerző bocsátotta rendelkezésünkre.

Filczer Balázs:
Jet Class /
Balázs Filczer:
Jet class
2016

Bináris rendszerek alkalmazása a kortárs textiltervezésben

Két diplomaprojekt
a Budapesti Metropolitan Egyetem mesterképzésén

► A Budapesti Metropolitan Egyetem (METU) alap- és mesterképzésében izgalmas specializációkon belül oktatja a textiltervezés elméleti és gyakorlati ismereteit. Kézműves tárgykultúra alapszakunkon arra törekszünk, hogy hallgatóink magas szintű mesterségbeli tudást kapjanak és azt korunk igényei szerint alkalmazni tudják. Specializációk: öltözék- és öltözékkiégészítő-tervezés, divatékszer- és -kiegészítő-tervezés és textilművesség. Az alapszakra épülő divat- és textiltervezés mesterképzésünkön folyó oktatás célja az alkotói egyéniség fejlesztése, a társadalmi érzékenyítés, és az interdiszciplináris gondolkodás elsajátításának támogatása, hiszen ez a gondolkodás a kreatívipar fejlődésének egyik alapeleme.

A különböző tudományterületek tapasztalatainak és ismereteinek összekapcsolását két textil mesterszakos hallgató diplomaprojektjén keresztül mutatom be. Az informatika, az internethasználat és az információáramlás új összefüggések megismerését teszi lehetővé, melyek beépülhetnek a textildesign és a generatív design folyamataiba. Az elektronikus felületekről ingyenesen letölthető számítógépes programok megtermékenyíthetik a tervezői gondolkodást. Az itt bemutatott projektek alkotói szabadon elérhető programok segítségével fejlesztették és mélyítették el tervezői munkájukat, melynek végeredményeként szőhető vizuális élmények, minták és mintavariációk jöttek létre, amelyek megfelelnek a szövésel és a használhatósággal szemben támasztott igényeknek is.

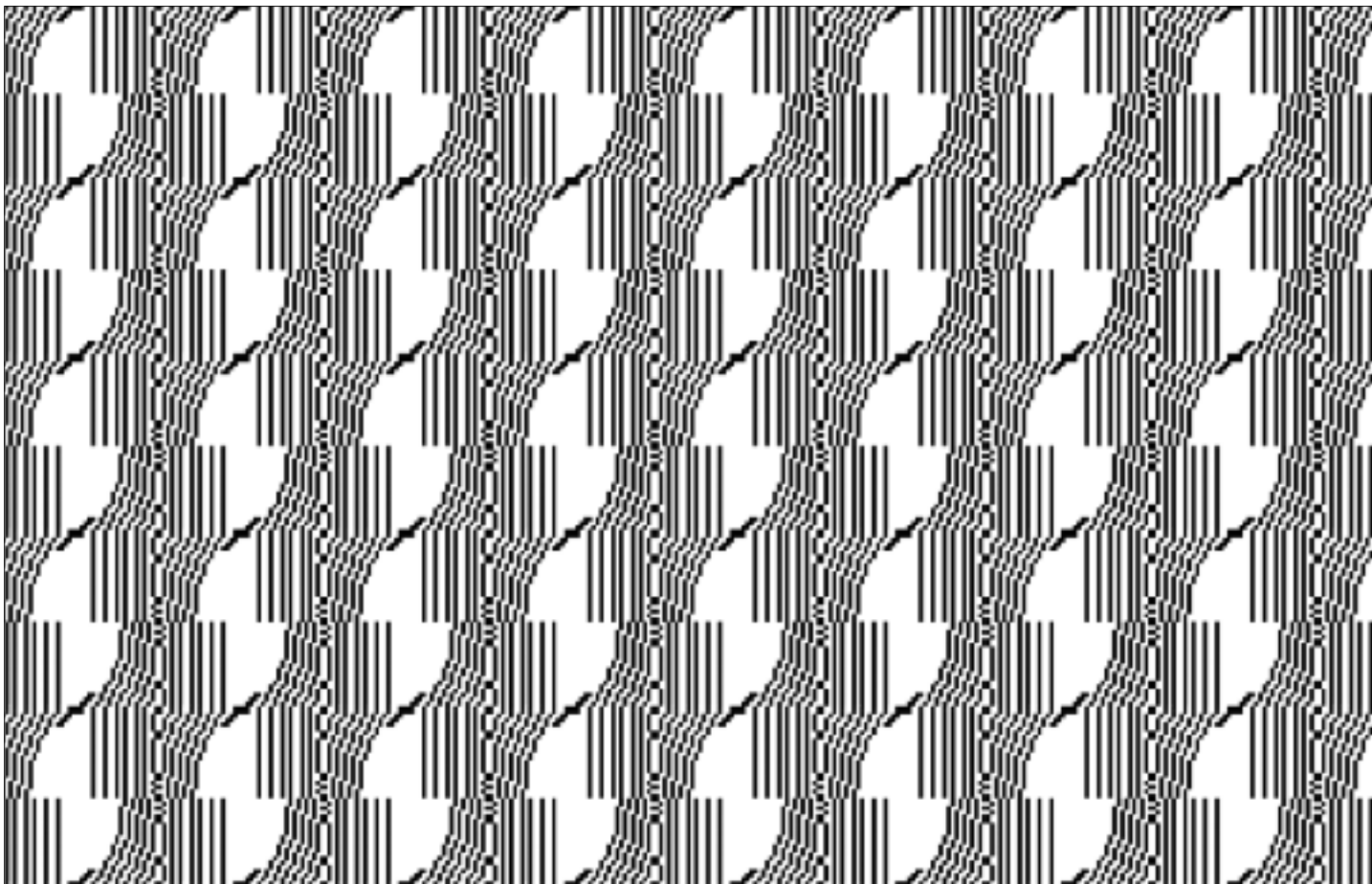
GONDOLKODÁS BINÁRIS SZÁMRENDSZERBEN

A szövés és az informatika történetileg is szoros kapcsolatban állnak. A szövőgépek a kézzel működtetett eszközöktől a lyukkártyás, majd a számítógéppel vezérelt szövőgépek irányába fejlődtek.

A szövés folyamata ugyanúgy, mint a programozás, bináris rendszerben való gondolkodást igényel. A szövés két egymásra merőleges szálrendszer kereszteződéséből jön létre: a feszes alapot képező lánc- és az arra merőleges vetülfonalak egymást keresztező rendszeréből. A szerkezetet a láncfonalak szerkezetnek és/vagy mintának megfelelő mozgatásával hozzuk létre. Ezek a szálak nyugalmi állapotban vertikálisan egy síkban, a szövési síkban helyezkednek el. A szálak páros és páratlan egységekre osztódnak, és a mintának megfelelően vagy maradnak a szövési síkban – ekkor a keresztező vetülek lesz a szövet színén (vetülek-kötéspont) –, vagy kiemelkednek a szövet síkjából és ekkor a lánc mintázza a szövet képét (lánc-kötéspont). Ez a szövetszerkezeti törvényszerűség tette lehetővé azt,

**Takács Gabriella: Drukk minta 1., print (MA-diplomamunka) /
Gabriella Takács: Printing pattern 1, print (diploma work /MA/)**

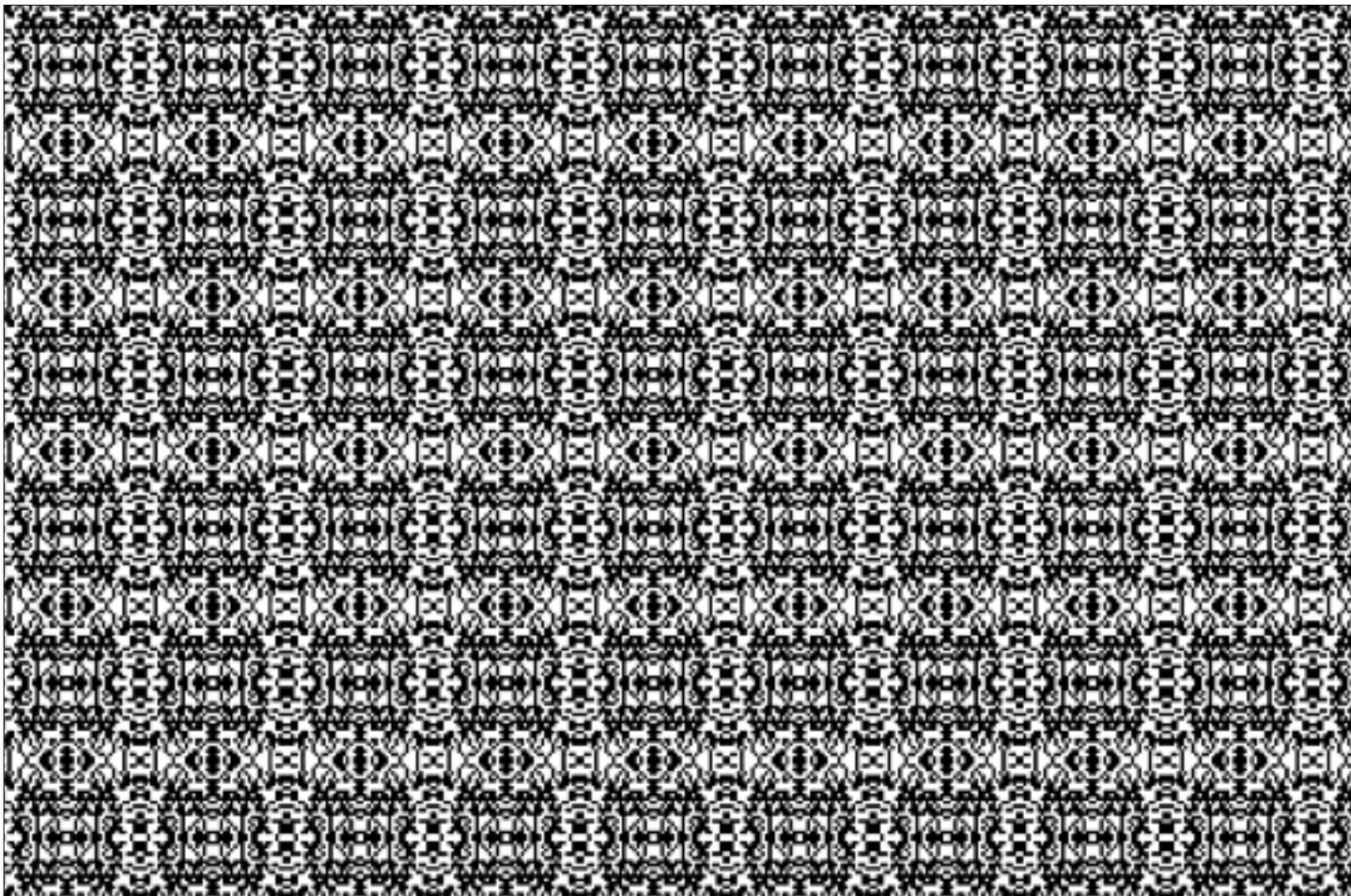

Takács Gabriella:
Drukk minta 2., print
(MA-diplomamunka) /
Gabriella Takács:
Printing pattern 2,
print (diploma work
/MA/)

1801-ben Joseph-Marie Jacquard bemutathatta lyukkártya-vezérlésű szövőszékét. Egy kártya tartalmazta a szövet egy vetülékére vonatkoztatott láncmozgásokat a szövet teljes szélességében, tehát minden sorhoz egy kártya tartozott. A szövet legkisebb egysége a mintaelem, ez a szövet szélességében és hosszúságában is ismétlődik, ebből adódóan a minta ismétlésekor láncirányban a kártyák utasításai meg egyeznek, ennek eredménye a körben forgó, végtelemtett kártyarendszer-megoldás. Ez tette lehetővé azt, hogy ne csak keretbe foglalt, úgynevezett nyüstök emeljék a láncokat, hanem minden lánc külön mozgathatóvá vált. Az összefűzött kártyákat egy dobhasá-

bon keresztül mozgatja a gép, és a rajta lévő tűk érzékelésének megfelelően (igen = emel, nem = marad) láncmozgások jönnek létre. A kártyák utasításait a kötésrajz határozza meg, mely négyzethálós felületen kitöltéssel jelzi a vetülékkötéspontokat és üresen hagyja a lánckötéspontokat a szövet szerkezetének megfelelően. A legegyszerűbb alapkötés a vászon. Mintaeleme 2×2 , ez tartalmazza a láncfonal egy igen és egy nem mozgató utasítását.

Mindkét tervezői folyamatban közvetve vagy közvetlenül a leírt alapelvek érvényesültek, korszerű, számítógép vezérelte technológiai háttér biztosítása mellett.

DRUKK PROJEKT – TAKÁCS GABRIELLA

A hallgató mindazokat az érzéseket és reakciókat rögzítette, amiket diplomamunkája készítése közben érzett. Ez manifesztálódik a felhasznált adathalmazokon keresztül a végleges minták vizuális képében. A projekt célja párhuzamok keresése a szövetszerkezetek és a számítógépek digitális struktúrája között, bemutatva azt a variációs sokszínűséget, amit két változóval és logikai függvényekkel el lehet érni. A generatív, vagy algoritmikus design egy számítógépes rendszer által is determinált önálló alkotást eredményez. A

hallgató a projekt során egyszerű Excel-táblázatban hozott létre generatív mintákat logikai függvényekből felépített algoritmusokkal. Kiinduló tézise az volt, hogy bemenetként bármilyen mérhető (vagy nem mérhető) adat (vagy fájl) bináris kódja megadható a valós életből, ez biztosítja a tervezési szabadságot a generatív tervezési szemlélet megtartása mellett. A létrejött tervezési módszerrel készült felületek szöhető mintákat eredményeztek. A *Drukk* az alkotó három hónapjának személyes mintavizualizációja lett. A generatív minták bemeneti adataiként a naponta, reggel és este mért vérnyomásának értékei szolgáltak.

Takács Gabriella:
Drukk minta 3., print
(MA-diplomamunka) /
Gabriella Takács:
Printing pattern 3,
print (diploma work
/MA/)

Ehhez kapcsolódóan egy eseményt vagy hangulati állapotjelzőt is csatolt a mintákhoz, amit a piros szín alkalmazásával emelt ki.

A tervezés folyamata során a logikai függvények közül először a „kizáró vagy” (XOR) logikai kaput alkalmazta a tervező: a függvény horizontális és vertikális találkozásakor azonos értékek esetén „0”, eltérőek esetén „1” számot kapott. A számokhoz színeket rendelt (0 = fehér és 1 = fekete). A későbbiekben a keretrendszert raportként, ismétlődő egységként alkalmazta. A végleges minták kialakításánál a variációs sokszínűség szemléltetéseként saját, egy hónapon keresztül mért, reggeli és esti vérnyomásadatait használta fel. Minden nap mintában rögzítette aznapi lelki és fizikai állapotát. Bemeneti kezdő sornak a reggeli, bemeneti kezdő oszlopnak az esti vérnyomását adta meg. A decimális értékeket egy online felület segítségével számította át bináris számsorrá. Például: 120/80 higanymilliméter, 60-as pulzusszámmal = 1208060 = 10010011011101111100 kódsornak felel meg. Ha a pulzusszámot külön kezelte (12080 és 60), két különálló bináris értéket kapott. A különböző bemeneti utak különböző mintákat eredményeztek. Kísérleteket végzett állandó és változó adatokkal is, úgymint születési dátum és változó pulzusszám, és ezek a variációk is változatos mintasorokat adtak. A projekt lezárásaként készült egy nyomtatott mintakönyv, mely három hónap érzelmi ingadozásait vizuális formában rögzíti.

NOISE PROJEKT – ZACHAR VIKTÓRIA

A textilkollekciót a hangok tulajdonságainak vizuális leképezésére szolgáló, úgynevezett spektrogramos képek inspirálták. A spektrogram egy, a hangfrekvencia összetételét az idő függvényében ábrázoló grafikon. Az ily módon generált képek szövetszerűek voltak, ezért több variáció is kipróbálásra került. Az alkotó célja az volt, hogy a hangokat textiltechnológiai jelölésekké alakítsa. A szövött és próbaként transzfernyomással is kivitelezett méterárún lévő grafikák,

**Zachar Viktória: Noise, digitális print
(MA-diplomamunka) / Viktória Zachar: 'Noise',
digital print (diploma work /MA/)**

Fotó: Lázár Dorina

Zachar Viktória:
Noise jacquard-szövet
(MA-diplomamunka) /
Viktória Zachar:
'Noise' jacquard fabric
(diploma work /MA/)

Zachar Viktória:
Noise kollektív (MA-
diplomamunka) /
Viktória Zachar:
'Noise' collection
(diploma work /MA/)

minták a Csárda-Tex Kft. szövődéjében felvett zaj képi megjelenítései. A számítógép vezérelte ipari jacquard-szövőgépek (nem túl kellemes, de ritmusos) hangját, zaját mobiltelefonnal rögzítette az alkotó (kb. 20 másodperc), majd különböző egyszerű, online is elérhető programokkal digitális spektrogramgrafikákká alakította át.

Egy hangfelvételt több programmal is átdolgozott, a kapott mintáknál pedig kísérleteket tett a képek újbóli hanggá alakítására (QR-kód). Az elkészült darabok élénk színeit a programok különböző jelölésrendszereinek változó használatával érte el. Ezek a textiltervek kivitelezésre is kerültek. A szövött méterárut a hang felvételének helyszínén, a Csárda-Tex Kft.-ben kivitelezték, az erőteljesen színes nyomatok digitális nyomdában készültek.

Mindkét projekt példa az interdiszciplináris gon-

dolkodásra – jól mutatja a különböző tudományterületek egymásra hatását. A programok szabad elérhetősége és szabad felhasználása adott új eszközöket a tervezők kezébe, s ez csak korunkban valósulhatott meg. A projektek erőssége továbbá, hogy be tudják vonni a vásárlóközönst is az alkotómunkába, ezzel interakciót kezdeményeznek a felhasználóval. Az interakció létrejöhet a személyes mintatervezéssel – személyes adatok használatával – az interneten elérhető *Drukk* program segítségével, vagy a QR-kódot generáló mobilalkalmazással, mellyel mindenki számára visszaolvashatóvá válik az inspirációs zaj, vagy zene.

BARÁTH HAJNAL
*textilművész, főiskolai tanár, a METU kézműves
tárgykultúra alapszakjának és textiltervezés
mesterképzési szakirányának vezetője*

Fotó: Lázár Dorina

Az ötlet születésétől a művészi megvalósításig

Tervezőgrafikai képzés a Budapesti Metropolitan Egyetem
Vizuális Kommunikáció Intézetében

► A Budapesti Metropolitan Egyetem (METU) Magyarország legnagyobb művészeti képzési portfólióival rendelkező felsőoktatási intézménye, ahol két karon, négy fő képzési területen – kommunikáció, művészet, turizmus, üzlet – folyik az oktatás.

A folyamatosan bővülő magyar és angol nyelvű képzési kínálatban jelenleg 31 alapszak, 15 mesterszak, 32 szakirányú továbbképzés és 13 felsőoktatási szakképzés között válogathatnak az érdeklődők. A METU-nak jelenleg több mint 8000 hallgatója van, ebből a

Barzó Réka:
Japán étterem
arculatterve
(BA-diplomamunka) /
Réka Barzó:
Japanese restaurant
identity design
(diploma work /BA/)
2016

művészeti területen közel 1400-an tanulnak. Az intézmény több mint 130 külföldi intézménnyel tart fenn partneri kapcsolatot, mintegy 40 országban.

A 2009-ben indult művészeti képzéseken jelenleg kilenc alapszak (BA), hét mesterszak (MA) és öt szakirányú továbbképzés közül – az animáció, a design-kultúra, a fotográfia, a képalkotás, a kézműves tárgykultúra, a környezetkultúra, a médiadesign, a tervezőgrafika, a televíziós műsorkészítés és a belsőépítészet különböző területein – választhatnak a leendő hallgatók. A Vizuális Kommunikáció (korábban Grafika) Intézetben 2009-től az elektronikus ábrázolás, a képi ábrázolás és a tervezőgrafika alapszakon, valamint a tervezőgrafika mesterszakon tanulhatnak a hallgatók. Ezen a képzési területen 115 magyar és 15 angolul ta-

nuló külföldi diák vesz részt az oktatásban. (Jelenleg az első két alapszak megváltozott néven tovább működő, illetve beépülő szak.) Az elektronikus ábrázolásban belül elektrográfia, a képi ábrázolásban belül képgrafika a specializáció. Végzettségüket tekintve a hallgatók ezeken a képzéseken grafikus alapszakos diplomával zárják tanulmányaikat.

A tervezőgrafika alapszakon tervezőgrafikusi képzés szerezhető, a mesterszakon több irányba is törtenhet szakosodás: tipográfia-betűtervezés, képgrafika és tervezőgrafika. A kétéves mesterszak végén okleveles tervezőgrafikus művészként diplomáznak a hallgatók a Budapesti Metropolitan Egyetemen.

A Vizuális Kommunikáció Intézet – a művészi identitás szabad kibontakoztatásának elősegítése mellett

– gyakorlati szakismereteket ad hallgatóinak. Ez a tudás a diploma megszerzésével azonnali beilleszkedési lehetőséget kínál a munka világába. Szaktantárgyaink tematikáját úgy építjük fel, hogy az elméleti és gyakorlati képzés egymást erősítve haladjon. A koncepcionális tervezésben a vizuális kommunikáció, vagyis az ötlet, az üzenet és a teljes munka kivitelezése egy-egy, a minőségi/esztétikai megjelenítés pedig különösen fontos.

A képzésben egymásra épülnek a tervezési feladatok, hallgatóink a gyakorlatban tapasztalhatják meg az ötlet megvalósításához szükséges anyaghasználati lehetőségeket, nyomdatechnológiai eljárásokat. Szakmai kurzusok, előadások keretén belül a hallgatók valós képet kapnak a folyamatosan megújuló, innovatív megoldásokról. A tervezési projektekhez illeszkedve a diákok közvetlenül is megismerhetik, kipróbálhatják a kivitelezéshez szükséges vizuális felületeket. A képzésben a tervezőgrafika művészetének minél részletesebb megismerésére törekszünk az egyedi könyv-, plakát-, arculat- és csomagolástervezéstől a brand-

Sztranyák Zsófia:
Maladype Színház
arculata
(MA-diplomamunka) /
Zsófia Sztranyák:
Maladype Theatre
identity
(diploma work /MA/)
2016

Agg Virág: Klasszikus
társasjáték vizuális
újratervezése
(MA-diplomamunka) /
Virág Agg: Visual
re-design of a classical
board game
(diploma work /MA/)
2015

Grozdićs Nikolett:
Kreatív csomag
kisiskolásoknak
(BA-diplomamunka) /
Nikolett Grozdićs:
Creative set for
elementary schools
(diploma work /BA/)
 2016

Pressing Zsófia:
Márka- és arculatterv
kisnyomtatványai
(BA-diplomamunka) /
Zsófia Pressing:
Small prints for brand
and identity design
(diploma work /BA/)
 2016

építésen és márkaimage-kialakításon át a komplex reklámkampányig, amelyben a digitális üzenethordozók is fontos szerepet kapnak. Az egyetemi képzés során a hallgatók ötleteik megvalósítását végigkísérik, és ezen az úton konkrét tapasztalatokkal gazdagodnak. A grafikaintézet oktatási programjának célja, hogy önálló tervezői tevékenységre kész grafikusokat – vizuális szakembereket – képezzen, akik biztos tudással igazodnak el napjaink jel- és képözönében, képesek művészi igényű vizuális üzenetek megfogalmazására és közvetítésére. Ismerik a hagyományos eljárásokat, technológiákat, de pályájuk során fogékonyak a folyamatos változásra és a meg-megújuló kihívásokra is. Diploma után grafikusként, vizuális szakemberként stúdiókban, ügynökségeknél vagy szabadúszóként dolgozhatnak.

Az elmúlt években több hazai és nemzetközi kiállí-

Gyetkó Krisztina:
Budapest Zoo
pop-up füzet
(MA-diplomamunka) /
Krisztina Gyetkó:
Budapest Zoo.
Pop-up booklet
(diploma work /MA/)
2015

táson és pályázaton, például *ARC, Cégér – Jó bornak tervezz címkét!, Újvidéki Nemzetközi Diák Plakátbien-nálé, Országos Tervezőgrafikai Biennálé, International Reggae Poster Contest, Lengyel Filmtavas, Packaging of the World*, szerepeltek a hallgatók. A diplomamunkákat felvonultató kiállítások mellett a *Design Hét Budapest* rendezvénysorozatában, grafikai tárlatokon és bien-nálékon láthatóak alkotásaik. Az *Országos Művészeti és Művészettudományi Diákköri Konferenciákon* a METU

grafikusdiákjai 2015-ben két első, két második és egy harmadik díjat nyertek. 2011-ben Peták Dénes és 2015-ben Puskás Marcell hallgatóknak ítelték a Pro Arte Aranyérmeket.

MACZÓ PÉTER
grafikusművész, a METU Vizuális Kommunikáció
Intézetének szakfelelős főiskolai tanára

A fotókat a szerző bocsátotta rendelkezésünkre.

Hírek

► **Kifordítva – Mesés bábtechnikák** címmel rendezett kiállítást a Petőfi Irodalmi Múzeum és az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Pécssett a Zsolnay Negyedben, a Bóbita Bábszínház Bábmúzeumában. (Felsővámház u. 50.) A 2018. január 6-án nyílt tárlat április 22-ig látogatható.

► **PaperSpace** címmel online kiállítás látható a Horizont Galéria honlapján 2016. február 15. és április 15. között.

► **ön?arcképek – self?portraits** címmel 15 művész alkotásai láthatók 2018. március 10. és április 10. között az Artézi Galériában. (Budapest III. ker., Kunigunda útja 18.)

► **Bucsi Réka Solar Walk** című rövidfilmje a 68. Berlini Nemzetközi Filmfesztiválon, a Berlinálén elnyerte az Audi Short Film Awardot. A 21 perces rövidfilmváltozat eredetijét, az 50 perces animációs filmet két dán zeneszerző felkérésére készítette el a fiatal magyar alkotó. Szimfonikus, dzsesszfúziós élő koncerttel húsz zenész kísérte a vetítést a dániai premieren. Az alsó képen: jelenet a filmből.

Fotó: Hajdúdorogi Főapátság

► **Ablak az örökkévalóságra** – záródokkiállítás Debrecenben. Húsz képzőművész alkotásából nyílt vándorkiállítás a görögkatolikus érseki hivatal kiállítótermében. (Debrecen, Petőfi tér 8.) A mintegy 200 ikont, festményt, grafikát, kegytárgyat bemutató kiállítás (felső kép) 2018. február 8-án nyílt és április 8-ig tekinthető meg. A tárlat ezután „záródokútra” indul a Kárpát-medencében, hogy sokan megtekinthessék.

► **Sötétkamra** címmel Szabó Dezső fotóművész munkáiból rendeztek tárlatot a Ma-

gyar Fotográfiai Múzeumban. (Kecskemét, Katona József tér 12.) A 2018. január 26-án nyílt kiállítás április 21-ig látható.

► **2018-at a Kulturális örökség európai évének nyilvánította** az Európai Parlament és az Európa Tanács. 2018. január 22-én, a magyar kultúra napján nyitották meg a magyarországi programsorozatot, melyet a Miniszterelnökség és az Emberi Erőforrások Minisztériuma közösen koordinál. Az európai rendezvénysorozat célja, hogy minél több embert ösztönözzön az egyetemes európai kultúra felfedezésére, ezzel is erősítve az európai azonosságtudatot. A magyar kultúra és alkotásai méltán szerepelnek az európai kultúra legfontosabb teljesítményei között.

► **Három város:** Debrecen, Győr és Veszprém maradt versenyben a hét pályázó közül az első szakasz elbírálása után az Európa kulturális fővárosa 2023 címért. 2018 decemberében hozzák meg a döntést Brüsszelben, hogy a 2010-ben győztes Pécs után melyik magyar város nyeri el a sok feladattal és fejlesztéssel járó kitüntető címet.

Fotó: Bucsi Réka

► **cim-lap-fotó 1976–2006** címmel Tóth József Füles munkáiból nyílt kiállítás 2018. március 2-án a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumban. (Budapest III. ker., Korona tér 1.) A reklámfotózás meghatározó alakjának tárlata április 29-ig látogatható.

► **Az Ország tojása** – Zsigóné Kati népi iparművész egy éven át dolgozott az *Ország tojásának* alapját adó strucctojáson (kép). Az alkotás elkészítése során 11 különböző technikát alkalmazott, így örökítve meg a

honfoglalás történetét, hazánk múltját, és magyar hímzési motívumokat is.

► **Lechner összes – 12 település 36 épület** – Halász Csilla, Ludmann Mihály és Viczián Zsófia munkája a Látóhatár Kiadó Kft. által megjelentetett 328 oldalas, 300 színes és archív fényképet tartalmazó album. A szerzők képből és szövegben mutatják be Lechner Odón budapesti, pozsonyi, kolozsvári, nagybecskereki és zombori épületeinek állapotát, felkutatták a lebontott és megsemmisült műveit, és meg nem valósult terveit is, ezzel állítva emléket az általa teremtett új stílusnak és művészi formanyelvnek.

► **Billentyűk** – Blattner Géza kísérleti báb-színháza az avantgárd Párizsban címmel rendezett kiállítást a debreceni MODEM. A 2017. november 19-én nyílt és 2018. február 25-én zárult tárlat anyagát március 22-től május 26-ig a Balassi Intézet Párizsi Magyar Intézetében láthatja a közönség.

► **Flóra** címmel kortárs képzőművészek kiállítása látható 2018. március 9-től április 29-ig Zsámbékon a Lámpás Étterem és Galériában. (Magyar u. 29.)

► **Sanghajban** mutatták be a *Hudec by Nicky Almásy* című reprezentatív albumot, mely a Külgazdasági és Külügyminisztérium támogatásával jelent meg. Hudec László (1893–1958) magyar építész 1918 és 1947 között több mint száz jelentős épületet tervezett Sanghajban. A még álló Hudec-épületeket örököltette meg a kötetben Nicky Almásy kamerája.

► **A szigeteken** címmel Bartis Attila író fotóiból látható tárlat 2018. március 1. és május 13. között a Magyar Fotográfusok Házában. (Mai Manó Ház, Budapest VI. ker., Nagymező u. 20.)

► **Újvidéki Orfeuszok** címmel a vajdasági *Új Symposion* folyóirat 1965–1992 közötti évfolyamai mutatkoznak be a Ferenczy Múzeumban 2018. február 11-től április 29-ig. (Szentendre, Kossuth Lajos u. 5.) A kiállításon az irodalom mellett elsősorban a lap kivételesen erős vizualitását mutatják be.

A Magyar Iparművészet szerkesztőségének új címe: 1034 Budapest, Kecse utca 25.

Corvina Könyvesbolt

7621 Pécs, Széchenyi tér 8.

Éghajlat könyves kávézó

1117 Budapest, Karinthy Frigyes út 9.

FUGA Budapesti Építészeti Központ

1052 Budapest, Petőfi Sándor utca 5.

Írók Boltja

1061 Budapest, Andrássy út 45.

Műcsarnok

1146 Budapest, Dózsa György út 37.

Nagytétényi Kastélymúzeum

1225 Budapest,

Nagytétényi Kastélypark

Palmetta Design és Textilművészeti Galéria

1111 Budapest, Bartók Béla út 30.

Péter-Pál Galéria

2000 Szentendre, Péter-Pál utca 1.

Rómer Flóris Művészeti és Történelmi Múzeum

9021 Győr, Király utca 17.

Tündérművészeti Galéria és Közösségi Tér

1036 Budapest, Bécsi út 53–55.

KÜLFÖLDÖN TERJESZTI:

Batthyány Kultur-Press Kft.

H-1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Tel.: (1)489-0120, (1)212-5303

A folyóirat korábbi példányai

a szerkesztőségben megvásárolhatók.

Contents

2018/2

EXHIBITIONS – STUDIOS

- Handicraft – Craftsmanship – Artistry. Folk Art
National Salon at the Kunsthalle (Műcsarnok), Budapest
(*Katalin Beszprémy*) 2
- How to make a book personal. An exhibition of artists'
books at the Gallery of the Association of Hungarian
Fine and Applied Artists (MKISZ), Budapest
(*Hilda Horváth*) 7
- Flags flapping. Latest works by ceramic artist
Katalin Szávostz (*Judit Szeifert*) 11
- Surprising coincidences. Fresh FISHes 10. Introductory
exhibition of the newest members of the FISE Studio
of Young Artists' Association at their Gallery, Budapest
(*Ildikó Fazekas*) 16

SAFEGUARDING VALUES

- 'The Living House of the Golden Age'. Eastern influences
in the architecture of Imre Makovecz (1935–2011)
(*Lőrinc Csernyus*) 19
- Calligraphy and porcelain ship. Eastern inspirations in
the contemporary Hungarian art space (*Sára F. Orosz*).... 25

BOOKS

- Missing details. József Kótai: Tales of a Collection –
Thoughts on Metal Art (*Béla Kelényi*) 33
- An excellent example for the cooperation of design
education with high technology. SPEED – 15 Years of
Vehicle Design Sponsored by Daimler AG in Cooperation
with Moholy-Nagy University of Art and Design
Budapest and Mercedes-Benz Design (*Róbert Mascher*)... 41

ART AND PEDAGOGY

- Application of binary systems in contemporary textile
design. Two diploma projects in the master programme
at Budapest Metropolitan University (*Hajnal Baráth*) 48
- From the birth of an idea to its artistic realisation
Graphic design education at the Institute of Visual
Communication of Budapest Metropolitan University
(*Péter Maczó*) 54

- NEWS 59

**Makovecz Imre: A Remény Hídja iskola (Mongólia) terve /
Imre Makovecz: Design for the school Bridge of Hope, Mongolia
2003**

A folyóirat ára: 1000 Ft

nka
Nemzeti Kulturális Alap

MMA
MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

ISSN 1217-839X

9 771217 839004